

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Státní sociální podpora v České republice se zaměřením na Moravskoslezský kraj

State Social Support System in the Czech Republic Focusing on the Moravian-Silesian Region

Student: Bc. Michal Pala

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jana Martiníková, Ph.D.

Ostrava 2015

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Michal Pala**

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6208T011 Ekonomika a právo v podnikání

Téma: Státní sociální podpora v České republice se zaměřením na
Moravskoslezský kraj
State Social Support System in the Czech Republic Focusing on the
Moravian-Silesian Region

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Právní úprava státní sociální podpory v České republice
3. Analýza státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji
4. Zhodnocení a doporučení
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

TOMEŠ, Igor aj. *Sociální právo České republiky: podle stavu k 1. 4. 2014*. Praha: Linde, 2014. 320 s. ISBN 978-80-7201-938-0.

VESELÝ, Jiří aj. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde, 2013. 312 s. ISBN 978-80-7201-915-1.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jana Martiníková, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 25.04.2015

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci na téma Státní sociální podpora v České republice se zaměřením na Moravskoslezský kraj vypracoval samostatně a uvedl jsem veškerou použitou literaturu a další prameny.“

V Ostravě dne 25. dubna 2015

.....

Bc. Michal Pala

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí diplomové práce JUDr. Janě Martiníkové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi poskytovala při zpracování diplomové práce.

Dále bych chtěl poděkovat svým rodičům, kteří mi umožnili studium a vždy mě plně podporovali. V neposlední řadě děkuji své přítelkyni za podporu a motivaci během mého studia.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Právní úprava státní sociální podpory v České republice	6
2.1	System sociálního zabezpečení v České republice.....	6
2.2	Sociální pojištění	8
2.2.1	Státní sociální podpora	9
2.2.2	Sociální pomoc	9
2.2.3	Shrnutí	9
2.3	Charakteristika státní sociální podpory v České republice.....	10
2.3.1	Právní úprava dávek státní sociální podpory.....	10
2.3.2	Základní pojmy v oblasti státní sociální podpory	12
2.3.2.1	Životní a existenční minimum	12
2.3.2.2	Rozhodný příjem.....	13
2.3.2.3	Rozhodné období	14
2.3.2.4	Výdělečná činnost	15
2.3.2.5	Nezaopatřené dítě.....	15
2.3.2.6	Okruh oprávněných osob	16
2.3.2.7	Dělení dávek	16
2.3.3	Řízení o dávkách státní sociální podpory.....	17
2.3.3.1	Zahájení řízení	17
2.3.3.2	Žádost o dávku	17
2.3.3.3	Rozhodnutí o dávce.....	18
2.3.3.4	Vyplácení dávek.....	19
2.3.3.5	Kontrolní činnost	19
2.3.3.6	Shrnutí.....	19

2.4	Jednotlivé dávky státní sociální podpory.....	20
2.4.1	Přídavek na dítě	20
2.4.2	Příspěvek na bydlení	21
2.4.3	Porodné.....	24
2.4.4	Rodičovský příspěvek	25
2.4.5	Pohřebné.....	27
3	Analýza státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji	29
3.1	Analýza vyplacených dávek v jednotlivých krajích České republiky	29
3.2	Charakteristika Moravskoslezského kraje	32
3.3	Demografické údaje Moravskoslezského kraje	33
3.4	Charakteristika trhu práce v Moravskoslezském kraji	34
3.5	Úřad práce v Moravskoslezském kraji	36
3.6	Analýza dávek státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji.....	36
3.6.1	Okres Bruntál	38
3.6.2	Okres Frýdek – Místek	39
3.6.3	Okres Karviná	40
3.6.4	Okres Nový Jičín.....	41
3.6.5	Okres Opava.....	42
3.6.6	Okres Ostrava – město	43
4	Zhodnocení a doporučení	46
5	Závěr.....	53

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

1 Úvod

Sociální problematika, kterou se tato diplomová práce zabývá, je v posledních letech velmi diskutovaným tématem. Moderní státy jsou si vědomy toho, že prostřednictvím své sociální politiky mohou významně zasahovat do života svých občanů a celkově tak ovlivňovat kvalitu života v zemi. Sociální zabezpečení v zemích Evropské unie je na vysoké úrovni a občané tak mají jistotu, že se jim ze strany státu dostane pomoci v případě nepříznivé životní situace. Takto široká sociální síť je samozřejmě velmi nákladná, a proto je daňové zatížení v členských zemích Evropské unie vyšší než v ostatních vyspělých státech světa.

Nejinak je tomu v České republice, jejíž sociální systém patří k nejnákladnějším položkám mandatorních výdajů státního rozpočtu. Hlavním úkolem státu by v této věci měla být snaha zajistit, aby sociální plnění směřovalo jen k těm občanům, kteří si nejsou schopni v tíživých životních situacích pomoci sami či těm, jejichž životní situace je hodná zvláštního zřetele a zasluhuje podporu ze strany státu. Tím je myšlena podpora mateřství a rodičovství nebo péče o občany nemocné či postižené. To, že tomu tak v mnoha případech není, a podmínky určené státem umožňují zneužívání sociálního systému, nebo naopak přílišná komplikovanost zapřičiňuje nemožnost pomoci tam, kde je to opravdu nutné, je důvodem pro neustálé změny a vývoj v této oblasti.

Diplomová práce je zaměřena na dílčí část systému sociálního zabezpečení v České republice, a sice na státní sociální podporu, zejména na jednotlivé dávky. V první části práce bude pozornost zaměřena na právní úpravu státní sociální podpory v České republice, přičemž dojde k podrobné charakteristice a vymezení jednotlivých dávek státní sociální podpory. Tato část práce představuje naplnění dílčího cíle, tedy seznámení čtenáře se systémem dávek státní sociální podpory v České republice. Další část je zaměřena na Moravskoslezský kraj jako celek a dochází zde k porovnávání tohoto kraje s ostatními kraji České republiky. Následně jsou charakterizovány jednotlivé okresy Moravskoslezského kraje a analyzovány dávky státní sociální podpory vyplacené v těchto okresech mezi léty 2011 až 2013. Závěrečná část se týká zhodnocení celého systému státní sociální podpory a jsou zde navržena možná řešení, která si kladou za cíl zjednodušení celého systému a znemožnění, případně zkomplikování neoprávněného čerpání dávek.

2 Právní úprava státní sociální podpory v České republice

V této kapitole je nejprve charakterizován systém sociálního zabezpečení v České republice, který je definován několika dílčími oblastmi, a jednou z nich je právě státní sociální podpora. Dále je popsána právní úprava týkající se problematiky samotné státní sociální podpory včetně vymezení základních pojmů. Závěrem jsou specifikovány jednotlivé dávky státní sociální podpory.

2.1 Systém sociálního zabezpečení v České republice

Sociální zabezpečení ze strany státu lze chápat jako podporu občanům při různých, především nepříznivých, životních událostech, které nejsou schopni sami, bez pomoci, zvládnout. U těchto sociálních událostí lze předpokládat, že některé z nich jsou pouze stavem přechodným (např. nezaměstnanost) a naopak u jiných je zřejmý stav setrvalý či dlouhodobý (např. invalidita). Sociální zabezpečení je realizováno formou sociálních dávek dvojího typu. Jedná se o dávky podporující příjem (např. dětské přídavky) a dávky nahrazující příjem (např. v nezaměstnanosti), a jedná se především o to, aby nedocházelo k sociálnímu napětí ve společnosti či úplnému vyloučení dotčených jedinců.¹

Největší složkou mandatorních výdajů² státu jsou sociální transfery (důchodové pojištění, sociální podpora, nemocenské pojištění, atd.) a tvoří více než 75%. Největší část je tvořena dávkami důchodového pojištění (více než 80%) a zbytek tvoří sociální dávky (státní sociální podpora, podpora v nezaměstnanosti, ostatní sociální dávky). Vzhledem k věkové struktuře obyvatelstva a celkové ekonomické situaci lze předpokládat, že tyto výdaje budou mít rostoucí tendenci.³ Financování těchto výdajů je zajišťováno ze dvou základních zdrojů. Prvním z nich je financování z veřejných rozpočtů, kdy stát vytváří prostředky na výplatu dávek skrze přerozdělování státního rozpočtu. Druhým zdrojem jsou přímé účelově určené

¹ *Systém sociálního zabezpečení v ČR* [online]. NICM – Národní informační portál pro mládež, 2014 [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/system-socialniho-zabezpeceni-v-cr>.

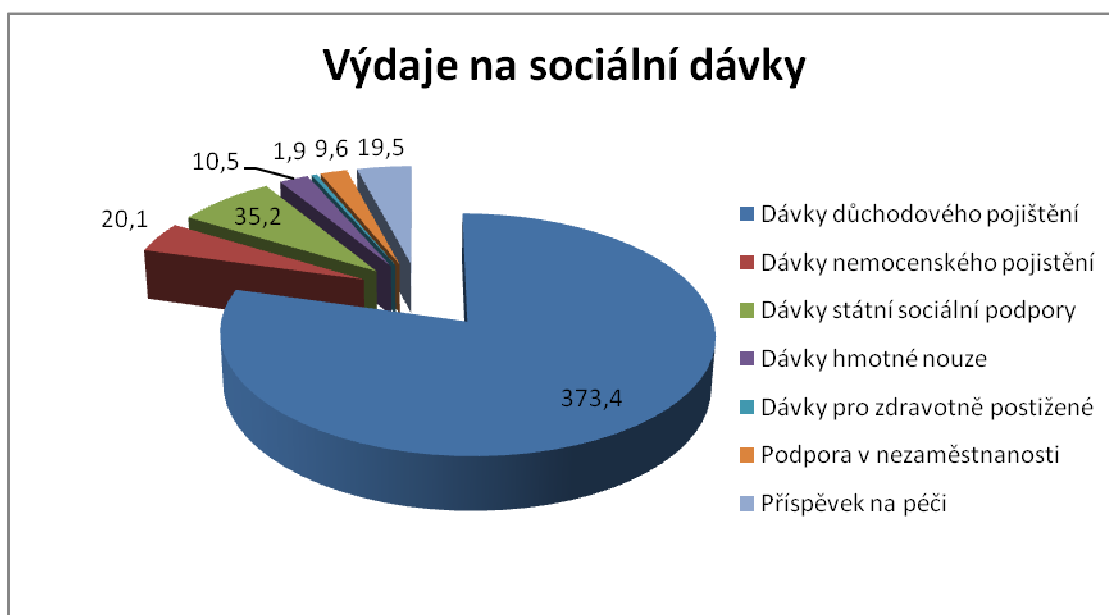
² Mandatorní výdaje – jedná se o povinné výdaje ze státního rozpočtu vyplývající ze zákona a jde o neflexibilní část státního rozpočtu.

³ *Mandatorní výdaje státního rozpočtu* [online]. Parlamentní institut – portál psp.cz, 2014 [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=100870.

platby subjektů (pojištěnců) odváděné státu mimo státní rozpočet (jedná se tedy o sociální pojištění).⁴

Sociální výdaje, které v roce 2013 vynaložilo Ministerstvo práce a sociálních věcí, byly o 8 miliard korun vyšší, než v roce předcházejícím a celkově tedy bylo vynaloženo přes 470 miliard korun. V níže uvedeném grafu je vyjádřena struktura jednotlivých sociálních dávek (v mld. Kč) za rok 2013.⁵

Graf 2.1 Struktura výdajů sociálních dávek za rok 2013

Zdroj: MPSV, 2014. Dostupné z: < http://www.mpsv.cz/files/clanky/17519/TZ_180314a.pdf>

Mezi orgány, mající na starost oblast sociálního zabezpečení, řadíme:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (MPSV ČR)
- Českou správu sociálního zabezpečení (ČSSZ)
- Okresní správu sociálního zabezpečení (OSSZ)
- Úřad práce České republiky (ÚP ČR)
- Krajské úřady
- Úřady obcí s rozšířenou působností

⁴ GREGOROVÁ, Zdeňka a Milan GALVAS. *Sociální zabezpečení*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita Doplněk, 2005, 280 s. ISBN 80-210-3686-9.

⁵ *Výdaje na sociální dávky v roce 2012*. [online]. Portál MPSV. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/15483>.

Systém sociálního zabezpečení v České republice je tedy organizován a garantován státem, jelikož vychází z Listiny základních práv a svobod, která všem občanům zaručuje právo na toto sociální zabezpečení. Stát zároveň vytváří zákonné a finanční podmínky, potřebné pro fungování tohoto systému. Samotný systém stojí na 3 pilířích:

I. Pilíř – Sociální pojištění

II. Pilíř – Státní sociální podpora

III. Pilíř – Sociální podpora⁶

2.2 Sociální pojištění

Tento pilíř slouží v soustavě sociálního zabezpečení k řešení předvídatelných situací a to na základě principu odložené spotřeby formou pojištění. Jedná se o náhradu příjmů při sociálních událostech jako je stáří, nemoc či invalidita. Patří zde pojištění zdravotní, nemocenské, důchodové, která jsou ze zákona povinná a státem garantovaná organizace (v tomto případě Česká správa sociálního zabezpečení) má na starost výběr pojištění i vkladů.⁷

Nemocenské pojištění slouží k náhradě mzdy v případě krátkodobé neschopnosti a jeho výše je procentuálně stanovena z předchozího příjmu. Jedná se o částku nižší, než byl původní příjem a maximální výše je limitována zákonem.

U důchodového pojištění slouží odváděná částka k náhradě mzdy v případě stáří nebo invalidity. Velikost dávky je vypočítána z předchozího příjmu, doby pojištění a je vždy nižší, než byl původní příjem.

Při nezaviněné ztrátě zaměstnání dochází k náhradě mzdy po zaevidování na místně příslušném Úřadu práce a dodržování podmínek s evidencí souvisejících. Tato dávka je taktéž vypočítána z předchozího příjmu a zákonem je stanovena maximální doba pobírání této dávky.⁸

⁶ HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2007, 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0.

⁷ GRZEGORZOVÁ, Hana. *Sociální zabezpečení a důchodová politika*. [online]. Portál prezentací slideplayer.cz. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/2744805/>.

⁸ tamtéž

2.2.1 Státní sociální podpora

Tato oblast má za úkol zabezpečovat situace spojené s péčí o rodinu a nezaopatřené děti. Jedná se o takový typ situací, které jsou většinou společností posuzovány jako potřebné k řešení. Smysl dávek je založen na nejširší sociální solidaritě a má, nikoliv nahrazovat újmu, ale přispívat ve chvílích, kdy nastane předvídaná sociální událost a je v zájmu společnosti ji řešit. Jedná se o nárokové dávky, které lze získat při splnění zákonem stanovených podmínek, a dělí se na testované a netestované.⁹ Tento pilíř bude podrobněji rozebrán v následujících kapitolách práce.

2.2.2 Sociální pomoc

Jedná se o takové situace, kdy se občan ocitá ve stavu hmotné a sociální nouze, a není sám ani za podpory rodiny schopen tuto situaci vyřešit. Tento pilíř nastupuje ve chvílích, kdy nelze obtížnou sociální situaci vyřešit za pomoci I. a II. pilíře. Sociální pomoc je zaměřena především na nízkopříjmové rodiny, dlouhodobě nezaměstnané či osoby sociálně vyloučené.¹⁰ Dávky jsou hrazeny ze státního rozpočtu, rozpočtů krajů, obcí nebo grantů Evropské unie. K poskytování sociální pomoci dochází ve formě peněz, věcných dávek či sociálních služeb.¹¹

2.2.3 Shrnutí

Z výše uvedených skutečností je zřejmé, že systém sociálního zabezpečení v České republice patří mezi nejnákladnější položku ve státním rozpočtu. Cílem sociální politiky státu je snaha pomoci občanům, kteří se ocitli v tíživé sociální situaci. Do budoucna lze předpokládat změnu a vývoj v závislosti na ekonomické situaci České republiky potažmo Evropské unie.

⁹ GREGOROVÁ, Zdeňka a Milan GALVAS. *Sociální zabezpečení*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita Doplněk, 2005, 280 s. ISBN 80-210-3686-9.

¹⁰ tamtéž

¹¹ GRZEGORZOVÁ, Hana. *Sociální zabezpečení a důchodová politika*. [online]. Portál prezentací slideplayer.cz. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/2744805/>.

2.3 Charakteristika státní sociální podpory v České republice

Jedná se o stěžejní pilíř sociálního zabezpečení v České republice, mající podobu finanční pomoci, realizovanou prostřednictvím dávek státní sociální podpory. Jak je z názvu patrné, veškeré náklady nese stát, který je garantem celého systému a přerozděluje finanční prostředky za účelem pomoci. Systém je nepříspěvkový a dochází tak k přiznání podpory na základě žádosti oprávněné osoby, aniž by kdykoliv v minulosti musela tato osoba platit nějaké pojištění. Přednostně dochází k podpoře rodin s dětmi a posléze je vymezen určitý okruh sociálních situací, jež lze zohlednit jako situace zvláštního zřetele hodné.

Systém státní sociální podpory stojí na těchto principech:

- jednotnost,
- komplexnost,
- sociální spravedlnost,
- nenáročnost,
- operativnost,
- dostupnost,
- valorizace.¹²

2.3.1 Právní úprava dávek státní sociální podpory

Základním právním předpisem, upravujícím poskytování státní sociální podpory, je zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.¹³, který byl schválen 26. května 1995. *„Zákon o státní sociální podpoře měl dělenou účinnost. Dnem 1. října 1995 nabyla účinnost ustanovení upravující zejména dávky poskytované bez ohledu na výši příjmu, tj. dávky netestované. Dnem 1. ledna 1996 pak nabyl zákon účinnosti v plném*

¹² KREBS, Vojtěch aj. *Sociální politika*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

¹³ dále jen zákon o státní sociální podpoře

rozsahu.¹⁴ Tímto zákonem bylo sjednoceno několik dílčích či samostatných předpisů do jednoho uceleného celku.¹⁵ Zákon o státní sociální podpoře je pravidelně novelizován (ke dni 1. ledna 2015 více než devadesátkrát) a již jsou schváleny novelizace, které vejdou v platnost 1. ledna 2017. U tohoto zákona se jedná o komplexní hmotněprávní a částečnou procesněprávní úpravu.

Dalším právním předpisem upravujícím dávky státní sociální podpory, je zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje minimální hranici peněžních příjmů nutných k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.¹⁶ V návaznosti na tento zákon je hlavní využití životního a existenčního minima v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Také zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů upravuje tuto problematiku. U tohoto zákona je procesní úprava dle principu subsidiarity, kdy smyslem této zásady je požadavek, aby správní orgány zasahovaly do práv jiných osob pouze za předpokladu splnění určitých podmínek. Podmínky jsou splněny v případě, kdy tak stanovuje zákon, nebo kdy je zásah nezbytně nutný k dosažení účelu řízení a správní orgán nemá jinou možnost, jak dosáhnout požadovaného cíle. Hlavní náplní této zásady je snaha zabránit šikany ze strany správních orgánů.¹⁷

S účinností od 1. ledna 2013 došlo ke změně systému dávek pěstounské péče, které byly převedeny ze zákona o státní sociální podpoře do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Historicky k největší změně došlo dne 1. května 2004, kdy se Česká republika stala členem Evropské unie. Od tohoto data začalo mít přednost právo Evropské unie před právem vnitrostátním a to i v oblasti sociální podpory (zásada subsidiarity). Občané členských států Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru a jejich rodinní příslušníci, jsou od této

¹⁴ TRÖSTER, Petr aj. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, 379 s. ISBN 978-80-7400-322-6, str. 255.

¹⁵ BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

¹⁶ §1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

¹⁷ *Zásada subsidiarity dle správního řádu*. [online]. Portál Elektronické knihovny jako součást vzdělávání účetních a ekonomů územních samosprávných celků a příspěvkových organizací. [cit. 2. 3. 2015]. Dostupné z: http://knihovna.oseminare.cz/index.php/Z%C3%A1sada_subsiarity_dle_spr%C3%A1vn%C3%ADho_%C5%99%C3%A1du.

chvíle posuzování ve vztahu k některým dávkám stejně, jako by šlo o občany České republiky.¹⁸

2.3.2 Základní pojmy v oblasti státní sociální podpory

V následující kapitole dojde k vymezení základních pojmů z oblasti státní sociální podpory. Půjde především o podrobnější charakteristiku těch pojmů, které se v následujících kapitolách budou vyskytovat ve vyšší míře, a toto vymezení je nezbytné pro pochopení dalších kapitol.

2.3.2.1 Životní a existenční minimum

V případě životního minima se jedná o společensky uznanou minimální hranici peněžních příjmů potřebných k zajištění výživy a ostatních základních potřeb. Zato existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů potřebných k zajištění výživy a ostatních základních potřeb na úrovni umožňující přežití. Jedná se tak o částku podstatně nižší, než je částka životního minima. Existenční minimum nelze využít u nezaopatřeného dítěte, u osob starších 68 let, u poživatelů starobního důchodu a osob ve III. stupni invalidity.¹⁹

Zákony upravujícími tuto oblast jsou zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a nařízení vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, s účinností od 1. ledna 2012.

Životní minimum má v systému státní sociální podpory důležitý význam, jelikož ovlivňuje dávky posuzované dle příjmu a má tak vliv na zákonem stanovený okruh osob, které budou dávku pobírat. Stanoví se částkou, která závisí na pořadí a věku

¹⁸ TRÖSTER, Petr aj. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, 379 s. ISBN 978-80-7400-322-6.

¹⁹ tamtéž

posuzované osoby. U věku je rozhodující kalendářní měsíc, ve kterém dochází ke zjišťování životního minima.²⁰

Tab. 2.1 Částky životního a existenčního minima platné od 1. ledna 2012

Osoba v domácnosti	Částka životního minima na osobu za měsíc
Jednotlivec	3 410 Kč
První dospělá osoba v domácnosti	3 140 Kč
Druhá a další dospělá osoba v domácnosti	2 830 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku:	
do 6 let	1 740 Kč
6 až 15 let	2 140 Kč
15 až 26 let	2 450 Kč
Existenční minimum	2 200 Kč

Zdroj: MPSV, 2015, vlastní zpracování

Životní minimum je součtem všech částek životního minima jednotlivých osob žijících ve společné domácnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud ve společné domácnosti žije otec, matka, nezaopatřené dítě ve věku 5 let a nezaopatřené dítě ve věku 17 let, tak životní minimum této rodiny je součtem částek $3\,140 + 2\,830 + 1\,740 + 2\,450 = 10\,160$ Kč.²¹

2.3.2.2 Rozhodný příjem

Jedná se o jeden z podstatných faktorů majících vliv na přiznání dávek. Zjišťuje se hodnota průměrného příjmu za rozhodné období. Při stanovování průměrného měsíčního příjmu rodiny se stanovuje součet jednotlivých měsíčních průměrů příjmů oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných.²²

Pro účely státní sociální podpory není u žadatele rozhodující jeho současná majetková situace, ale pouze příjmy jeho a společně posuzovaných osob. V zákoně o státní sociální

²⁰ TRÖSTER, Petr aj. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, 379 s. ISBN 978-80-7400-322-6.

²¹ *Životní a existenční minimum 2015*. [online]. Portál MPSV. [cit. 4. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min.

²² §4 zákona o státní sociální podpoře

podpoře, konkrétně v §5, je taxativně vymezeno, co se považuje za příjem při stanovování rozhodného příjmu. Jedná se především o tzv. čisté příjmy, které jsou předmětem zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, mezi něž patří příjem z podnikání, příjem ze závislé činnosti, příjmy z pronájmu, ostatní příjmy. Dále pak příjmy, které jsou od daní z příjmů osvobozeny, ale přesto jsou příjmy rozhodnými. Patří zde i dávky důchodového a nemocenského pojištění, podpora v nezaměstnanosti a v některých případech i příspěvek na dítě či rodičovský příspěvek.²³

2.3.2.3 Rozhodné období

Rozhodný příjem je zjišťován za rozhodné období, které je u každé z dávek odlišné. Rozhodným obdobím u přídatku na dítě je kalendářní rok, který předchází kalendářnímu roku, do něhož spadá počátek období od 1. října do 30. září následujícího kalendářního roku. Jedná se o situaci poměrně nelogickou, jelikož nereflektuje aktuální sociální potřebu rodiny. Dochází k zohledňování časového úseku předcházejícímu dlouhou dobu před tím, než je o příspěvek požádáno. To, že rodina potřebuje podpořit dnes, a zkoumá se situace rok stará, ničemu v konečném důsledku nepomůže, a spíše se může stát to, že rodina bude mít na dávku nárok v době, kdy už to aktuálně není potřeba.

U příspěvku na bydlení je rozhodným obdobím kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, za které se nárok na dávku posuzuje. U porodného se zjišťuje stav za kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo. Je tedy posuzován aktuální stav, i když opět se zpětnou platností, avšak ne tak mnoho do minulosti jako je tomu u přídatku na dítě.²⁴

²³ BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

²⁴ tamtéž

2.3.2.4 Výdělečná činnost

Výdělečná činnost bývá často zaměňována s rozhodným příjmem, a i když se tyto pojmy mohou jevit jako totožné, tak z hlediska zákona je mezi nimi rozdíl. Jedná se především o to, že z hlediska zákona o státní sociální podpoře, konkrétně v „§ 10 se výdělečnou činností rozumí činnost a) v České republice, která zakládá účast na nemocenském pojištění, b) osoby samostatně výdělečně činné; za osobu samostatně výdělečně činnou se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která se za takovou považuje pro účely důchodového pojištění, nebo c) vykonávaná v zahraničí za účelem dosažení příjmu.“²⁵ Pokud je tedy vykonávána činnost zkoumanou osobou účastna nemocenského pojištění dle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů a dosahuje částky 2 500 Kč měsíčně, tak se jedná o výdělečnou činnost. U osob samostatně výdělečně činných se nezkoumá, zda je účastna na nemocenském či důchodovém pojištění, jelikož se jedná o pojištění dobrovolné. Okruh osob samostatně výdělečně činných a pojem samostatně výdělečná činnost je přesně vymezen v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.²⁶

2.3.2.5 Nezaopatřené dítě

Za nezaopatřené dítě se dle zákona o státní sociální podpoře považuje dítě do doby skončení povinné školní docházky. Je jím také dítě, které se soustavně připravuje na budoucí povolání či které se pro svůj zdravotní stav není schopno soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat soustavou výdělečnou činnost avšak pouze do dovršení 26. let věku. V případě ukončení povinné školní docházky je nezaopatřeným dítětem, z hlediska zákona, i takové dítě, které nedosáhlo 18. let věku, je vedeno v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci. Naopak za nezaopatřené dítě nelze považovat poživatele invalidního důchodu z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně.²⁷

²⁵ § 10 zákona o státní sociální podpoře

²⁶ BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

²⁷ § 11 zákona o státní sociální podpoře

2.3.2.6 Okruh oprávněných osob

Z hlediska zákona o státní sociální podpoře může být oprávněnou osobou pouze fyzická osoba, a osoby s ní společně posuzované, které se zdržují na území České republiky a jsou zde přihlášeny k trvalému pobytu. Existují výjimky pro cizince, kteří na území České republiky trvalý pobyt hlášen nemají, ale dlouhodobě se zde zdržují a mají nahlášeno bydliště. Ministerstvo práce a sociálních věcí může, v odůvodněných případech, tuto podmínku prominout. Při standardním procesu, kdy dojde ke splnění všech podmínek týkajících se uplatnění nároku na konkrétní druh dávky, se z takovéto osoby stává osoba oprávněná. Dávky závislé na výši příjmu zohledňují tu skutečnost, že k trvalému pobytu musí být hlášeny všechny společně posuzované osoby. Společně posuzovanými osobami lze charakterizovat rodinu, kterou může tvořit i jen sama posuzovaná osoba a dále manželé, partneři či nezaopatřené děti. Nelze však žádnou z těchto osob takto posuzovat ve více rodinách, vždy může být posuzována jako oprávněná osoba či společně posuzovaná osoba pouze v jedné rodině.²⁸

2.3.2.7 Dělení dávek

Jak již bylo řečeno, systém státní sociální podpory je poskytován pomocí dávek, jejichž účelem je krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby rodin a nezaopatřených dětí. Velmi důležité je základní dělení na dávky testované a netestované. U dávek testovaných je při posuzování nároku zkoumána výše příjmů oprávněné osoby a osob společně posuzovaných. Naopak u dávek netestovaných k žádné takové kontrole nedochází a příjem žadatele tak nehraje roli. Mezi dávky testované řadíme přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné. Zbylé dávky, rodičovský příspěvek a pohřebné, jsou dávkami netestovanými. Další dělení spočívá v počtu opakování poskytování dávek. Jedná se o dávky jednorázové a opakované. Kdy jednorázovými jsou porodné a pohřebné. Opakovaně, jednou měsíčně, poskytovanými dávkami jsou příspěvek na bydlení, přídavek na dítě, rodičovský příspěvek.²⁹

²⁸ BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

²⁹ VESELÝ, Jiří aj. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde Praha, 2013, 311 s. ISBN 978-80-7201-915-1.

2.3.3 Řízení o dávkách státní sociální podpory

V následující kapitole bude podrobně rozebráno řízení, které předchází poskytnutí dávek státní sociální podpory. Při splnění všech zákonem stanovených podmínek a podáním žádosti o dávku je zahájeno řízení, jehož účelem je posouzení nároku na výplatu dávek.

2.3.3.1 Zahájení řízení

Řízení o přiznání dávky státní sociální podpory může být zahájeno na základě doložení písemné žádosti oprávněné osoby na příslušné krajské pobočce Úřadu práce. Za žádných okolností tedy nelze zahájit řízení ve věci z moci úřední. Žádost musí být podána na aktuálním tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí, který lze nalézt na úřadech práce nebo Integrovaném informačním portále MPSV (<https://formulare.mpsv.cz/okdavky/cs/welcome/index.jsp>). Žádost lze podat nejdříve 60 kalendářních dnů přede dnem, od kterého je oprávněnou osobou žádáno o poskytnutí dávek. Dále se poté postupuje dle správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů).³⁰

2.3.3.2 Žádost o dávku

Žadatel je povinen uvést do tiskopisu veškeré náležitosti, které jsou pro posouzení nároku na dávku, její výši a výplatu nezbytné. Základem jsou osobní údaje žadatele a v případě žádosti o dávky podléhající testování je nutno uvést také údaje týkající se osob společně posuzovaných. Nutností je písemný souhlas oprávněné osoby a osob společně s ní posuzovaných, tak aby bylo možné zjišťovat údaje pro účely řízení nezbytné. V případě, že žádost tento souhlas neobsahuje, nevzniká nárok na dávky.³¹

Vyjma základních údajů je po žadatelích požadováno doplnění mnoha další skutečností, jež se vztahují ke konkrétní dávce, o kterou je žádáno. Jedná se však pouze o ty

³⁰ BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

³¹ tamtéž

údaje, které jsou potřebné pro posouzení nároku týkající se konkrétní dávky. Forma doplňování jednotlivých údajů není předepsána zákonem a existuje tak celá škála možností, od výslechu svědků, doložení rozhodnutí jiných orgánů přes čestné prohlášení. V případě, že lze některé skutečnosti prokázat z dokladů dříve předložených, pak není další samostatné potvrzení požadováno. V případě změny rozhodných skutečností má žadatel povinnost toto oznámit do 8 dnů příslušnému úřadu tak, aby tato změna mohla být zohledněna. Existují případy, kdy je požadováno opakované doložení některých skutečností i když k žádným změnám nedochází, a tyto skutečnosti musí být prokázány v termínech zákonem stanovených.³²

2.3.3.3 Rozhodnutí o dávce

Nejprve je nutno určit příslušný správní orgán. U věcné příslušnosti je stanovováno, který typ správního orgánu je příslušný k vedení a rozhodování řízení v prvním stupni, a který orgán má pravomoci v případném odvolacím řízení. Při rozhodování o místně příslušném orgánu je postupováno z hlediska územní působivosti a to tak, že se postupuje dle zákona o státní sociální podpoře, a řídí se dle místa trvalého pobytu oprávněné osoby (u cizinců s nehlášeným trvalým pobytem se určuje místo, kde je daná osoba hlášena k pobytu). V prvním stupni tedy rozhodují místně příslušné krajské pobočky Úřadu práce a o odvolání rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí.³³

Samotné rozhodování se řídí správním řádem a platí pro něj zvláštní úprava, kdy je písemné rozhodnutí vydáváno pouze ve stanovených případech. V případě, že je žádosti vyhověno a dávka přiznána, se písemné rozhodnutí nevydává. Žadatel je pouze písemně obeznámen o přiznání dávky a o její výši. Při nesplnění podmínek nároků na dávku je vydáno písemné rozhodnutí o zamítnutí dávky a žadatel má právo se proti tomuto rozhodnutí odvolat. V poučení jsou uvedeny lhůty, ve kterých je možno podat odvolání a jsou zde také uvedeny správní orgány, u kterých se toto odvolání podává. Správní orgán je povinen bez zbytečného odkladu vydat rozhodnutí (nejpozději však do 30 dnů ode dne zahájení řízení).³⁴

³² BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

³³ tamtéž

³⁴ tamtéž

2.3.3.4 Vyplácení dávek

Krajská pobočka Úřadu práce, dle místa trvalého bydliště oprávněné osoby, je oprávněna o dávce rozhodnout a zároveň dávku vyplácí. Oprávněná osoba má právo zvolit si formu vyplácení dávek, a sice formou poštovní poukázky (složenky) nebo výplatou na bankovní účet. Způsob vyplácení opakovaných dávek lze kdykoliv změnit a orgán státní sociální podpory je povinen změně vyhovět od následujícího kalendářního měsíce. Tyto dávky jsou vypláceny měsíčně, po uplynutí kalendářního měsíce, za který náleží. Jednorázové dávky musejí být vyplaceny do konce měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla dávka přiznána. Příjemcem dávky je oprávněná osoba nebo zákonný zástupce.³⁵

2.3.3.5 Kontrolní činnost

Tuto činnost vykonávají orgány státní sociální podpory. Jde o ty orgány, které o dávce rozhodují či ji vyplácejí. Dochází k přezkoumávání správnosti a úplnosti podkladů, které byly oprávněnými osobami doloženy. Podklady předložené jinými státními orgány nejsou oprávněny přezkoumávat. V případě zjištění pochybnosti či nepřesnosti mohou jiný státní orgán na tento problém upozornit. Orgány státní sociální podpory mají oprávnění k dokumentační a fyzické kontrole u oprávněných osob ve vztahu k údajům, které tyto osoby doložily.³⁶

2.3.3.6 Shrnutí

Orgány státní sociální podpory při řízení pracují s dodanými podklady a je tedy jen na žadatelích, zda dodají veškeré potřebné údaje a zda splňují zákonem stanovené podmínky. V případě zamítnutí lze o dávky požádat opakovaně celé řízení je znovu zahájeno od prvopočátku.

³⁵ TOMEŠ, Igor aj. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha, 2014, 319 s. ISBN 978-80-7201-938-0.

³⁶ BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

2.4 Jednotlivé dávky státní sociální podpory

Cílem této kapitoly je podrobněji charakterizovat jednotlivé dávky státní sociální podpory dle platné právní úpravy ke dni 1. ledna 2015. Nejprve budou rozebrány dávky testované, mezi které patří přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné. Následně rozebereme dávky nezávislé na příjmu, tedy netestované, mezi které řadíme rodičovský příspěvek a pohřebné.

2.4.1 Přídavek na dítě

Jedná se o dávku poskytovanou sociálně slabším rodinám s nezaopatřenými dětmi, která slouží ke krytí nákladů spojených s výživou a výchovou nezaopatřeného dítěte. Právní úpravu nalezneme v § 17, § 18, § 19 a § 51 zákona o státní sociální podpoře a jedná se o jednu z nejposkytovanějších dávek ze systému státní sociální podpory.³⁷

Tato dávka je přiznána nezaopatřenému dítěti, pouze za předpokladu, že příjem rodiny nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40. Ve většině případů o dávku žádá zákonný zástupce nezletilého dítěte (rodič) ale stále je třeba mít na paměti, že nárok na tuto dávku má právě nezletilé dítě, tudíž by obdržené finanční prostředky měly být využity pro potřeby dítěte. Po dosažení zletilosti žádá o příspěvek samo nezaopatřené dítě a dávka je vyplácena přímo jemu.³⁸

Jelikož je přídavek na dítě dávkou testovanou, posuzuje se příjem za předchozí kalendářní rok. Což, jak již bylo uvedeno dříve, je poněkud nelogická situace, protože o dávku je žádáno v době, kdy je její potřeba nejaktuálnější. Tím, že je zkoumán příjem za loňský rok, kdy mohla být sociální situace v rodině diametrálně odlišná, se může stát, že dítě na dávku nebude mít nárok v době, kdy ji nejvíce potřebuje ale paradoxně až v době, kdy již třeba nebude tak potřebná. Za příjem rodiny se v tomto případě považuje i rodičovský příspěvek.

³⁷ TRÖSTER, Petr aj. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, 379 s. ISBN 978-80-7400-322-6.

³⁸ tamtéž

Výše přídatku je rozdělena do třech kategorií dle věku nezaopatřeného dítěte. V následujících tabulkách jsou znázorněny kategorie přídatků na dítě a hranice rozhodného příjmu rodiny v modelových situacích.

Tab. 2.2 Částky přídatku na dítě dle věku

Věk nezaopatřeného dítěte	Výše přídatku na dítě za měsíc
do 6 let	500 Kč
od 6 do 15 let	610 Kč
od 15 do 26 let	700 Kč

Zdroj: MPSV, 2015, vlastní zpracování

Tab. 2.3 Typizované příklady hranice rozhodného příjmu

Úplná rodina s počtem nezaopatřených dětí	Životní minimum rodiny	Hranice rozhodného příjmu (koeficient 2,40)
jedno do 6 let	7 710 Kč	18 504 Kč
dvě 5, 8 let	9 850 Kč	23 640 Kč
tři 5, 8, 12 let	11 990 Kč	28 776 Kč
čtyři 5, 8, 12, 16 let	14 440 Kč	34 656 Kč

Zdroj: MPSV, 2015, vlastní zpracování

2.4.2 Příspěvek na bydlení

Jedná se o další dávku ze systému státní sociální podpory, která má obligatorní charakter. Jejím účelem je přispět rodinám či jednotlivcům na náklady spojené s bydlením. Nedochozí však k pokrytí veškerých nákladů spojených s bydlením ale dochozí pouze k přispívání určité částky. Právní úpravu nalezneme v § 24 až § 28 zákona o státní sociální podpoře.³⁹

Nárok na tuto dávku vzniká nájemci bytu případně vlastníkovi nemovitosti, kteří jsou zde zároveň přihlášení k trvalému pobytu a splňují další, zákonem stanovené, podmínky. Dávka je poskytována bez ohledu na typ bydlení (nájemní, družstevní, osobní vlastnictví).

³⁹ BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

Vyjma podmínky přihlášení k trvalému pobytu je nutno splnit ještě dvě podmínky

- náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35)
- součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.⁴⁰

Náklady na bydlení tvoří u nájemních bytů nájemné a náklady za plnění poskytované v souvislosti s užíváním bytu, u družstevních a bytů vlastníků srovnatelné náklady, vyčíslené v zákoně o státní sociální podpoře. Dále pak náklady za energie, vodné a stočné, odpady, vytápění. Pro nárok a výši příspěvku jsou v úvahu brány průměrné náklady zaplacené za předchozí kalendářní čtvrtletí. Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny jako průměrné náklady na bydlení podle velikosti obce a počtu členů domácnosti. Zahrnují u nájemních bytů částky nájemného a pro družstevní byty a byty vlastníků obdobné náklady. Dále jsou do nich zahrnuty ceny služeb a energií. Normativní náklady na bydlení jsou propočítány na přiměřené velikosti bytů pro daný počet osob majících zde hlášené trvalé bydliště.⁴¹

Výši částek normativních nákladů na bydlení stanovuje každoročně vláda podle § 26 odst. 1 písm. a) a b). Aktuální předpis č. 327/2014 Sb., nařízení vlády, kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2015 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení. Při stanovování výše částek je využíváno informací od Českého statistického úřadu o imputovaném nájemném a změn indexů spotřebitelských cen. Výše příspěvku na bydlení se stanoví jako rozdíl mezi náklady na bydlení (normativní náklady na bydlení) a násobkem rozhodného příjmu a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35).⁴² Výše částek normativních nákladů pro období od 1. ledna 2015 do 31. prosince 2015 činí

⁴⁰ *Příspěvek na bydlení.* [online]. Portál MPSV. [cit. 10. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni.

⁴¹ tamtéž

⁴² předpis č. 327/2014 Sb., nařízení vlády

Tab. 2.4 Bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce				
	Praha	Více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	7 623 Kč	6 052 Kč	5 767 Kč	4 913 Kč	4 730 Kč
dvě	10 957 Kč	8 807 Kč	8 417 Kč	7 249 Kč	6 998 Kč
tři	14 903 Kč	12 092 Kč	11 581 Kč	10 053 Kč	9 726 Kč
čtyři a více	18 647 Kč	15 283 Kč	14 668 Kč	12 825 Kč	12 430 Kč

Zdroj: Předpis č. 327/2014 Sb., vládní nařízení, vlastní zpracování

Tab. 2.5 Bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce				
	Praha	Více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	4 409 Kč	4 409 Kč	4 409 Kč	4 409 Kč	4 409 Kč
dvě	6 588 Kč	6 588 Kč	6 588 Kč	6 588 Kč	6 588 Kč
tři	9 159 Kč	9 159 Kč	9 159 Kč	9 159 Kč	9 159 Kč
čtyři a více	11 676 Kč	11 676 Kč	11 676 Kč	11 676 Kč	11 676 Kč

Zdroj: Předpis č. 327/2014 Sb., vládní nařízení, vlastní zpracování

Při přezkoumávání nároku je rozhodným obdobím kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, za které se nárok na dávku posuzuje. Tudíž o tuto dávku si lze požádat až po uplynutí třech měsíců od doby, kdy došlo ke změně trvalého bydliště. V případě tíživé sociální situace a nutnosti okamžitého řešení bytové situace lze toto čtvrtletní období překlenout pomocí doplatku na bydlení, který je poskytován jako dávka v hmotné nouzi. Doplatek na bydlení je využíván i v případech, kdy celkový příjem včetně příspěvku na bydlení nepostačuje k uhrazení nákladů spojených s bydlením. Doba, po kterou je příspěvek na bydlení poskytován činí 84 kalendářních měsíců v období 10 kalendářních let. Jedná se tedy o součet měsíců, kdy byla dávka pobírána, za období posledních 10 let a docházelo k opakovaným žádostem o přiznání dávky (např. z důvodu stěhování). Výjimka z nejdéle přípustné doby pobírání příspěvku na bydlení náleží

- osobě, které byl poskytnut příspěvek na úpravu bytu dle zákona upravujícího poskytování dávek osobám se zdravotním postižením⁴³
- osobě užívající byt, jejíž zdravotní stav vyžaduje zvláštní úpravu bytu
- osobám tvořícím rodinu, které jsou starší 70 let.⁴⁴

2.4.3 Porodné

Jedná se o poslední testovanou dávku ze systému státní sociální podpory, kdy je pro její přiznání rozhodující příjem žadatele. Tato dávka je jednorázově poskytována rodině s nízkými příjmy na náklady související s narozením dítěte a nárok na porodné je vázán na stanovenou hranici příjmů v rodině. Rodinou jsou v tomto případě myšleni i nesezdaní rodiče, nezáleží tedy na tom, zda jsou manželé či partneři. Rozhodující je žití ve společné domácnosti a dochází tak ke sčítání příjmů obou rodičů, avšak do rozhodného příjmu není započítáván rodičovský příspěvek ani přídavek na dítě. V případě narození živého dítěte náleží, dle zákona, porodné vždy matce. Za předpokladu, že žena, která dítě porodila, zemře, je splněna podmínka vzniku nároku a dávka jí nebyla vyplacena, může porodné čerpat otec dítěte. V případě svěření dítěte do trvalé péče, která nahrazuje péči biologických rodičů, náleží porodné jednomu z manželů, kteří dítě do trvalé péče převzali. Nárok na dávku je však možné uplatnit pouze jednou, a sice když již byla přiznáno porodné za osvojené dítě, nelze nárok uplatnit znovu při narození vlastního prvního dítěte a naopak. Důležitou podmínkou je, že o dávku lze požádat nejpozději do jednoho roku od narození dítěte, případně od okamžiku, kdy bylo dítě převzato do trvalé péče, protože po uplynutí této lhůty nárok na porodné zaniká.⁴⁵

Právní úprava, upravující tuto dávku, doznala ke dni 1. ledna 2015 určitých změn. Nárok na porodné má rodina, jejíž první živé dítě se narodilo do 31. prosince 2014 a jejíž příjem v kalendářním čtvrtletí předcházejícím narození dítěte byl nižší než 2,4 násobek životního minima rodiny. V tomto případě činila výše porodného 13 000 Kč na první živě narozené dítě. Pokud se s prvním živě narozeným dítětem narodilo další živě narozené dítě

⁴³ zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

⁴⁴ § 27a zákona o státní sociální podpoře

⁴⁵ *Porodné 2015*. [online]. Portál Peníze.cz. [cit. 14. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/rodicovstvi/294558-porodne-2015-mate-na-nej-narok-prehled-kalkulacka-formulare>.

nebo děti, výše porodného činila 19 500 Kč. Právní úprava pro děti narozené od 1. ledna 2015 stanovuje, že nárok na porodné má rodina, které se narodilo první nebo druhé živé dítě a jejíž příjem v kalendářním čtvrtletí předcházejícím narození dítěte byl nižší než 2,7 násobek životního minima rodiny. Výše porodného pak činí 13 000 Kč na první živě narozené dítě a při narození druhého živě narozeného dítěte je to 10 000 Kč.⁴⁶

Došlo tedy ke zmírnění podmínek a rozšíření okruhu rodin, které na porodné mají nárok. Rodinám, jejichž dítě se narodilo do konce roku 2014, byla dávka přiznávána pouze za první živě narozené dítě a v případě vícečetného porodu, nezávisle na počtu dětí, došlo k navýšení. Nově je dávka přiznávána i druhému dítěti a celkově tak může rodina obdržet, při narození dvojčat, částku 23 000 Kč, což je o 3 500 Kč více, než v roce předcházejícím. V případě, že se dvojčata narodí jako druhé a třetí dítě, má rodina již nárok pouze na částku 10 000 Kč. Toto je aplikováno i v případě prvního, vícečetného porodu, kdy náleží porodné pouze za první dvě děti. Další změnou je zvýšení koeficientu 2,4 na 2,7, ze kterého je vypočítáváno životní minimum rodiny. U rodiny, která se skládá z otce, matky a nově narozeného dítěte, nesmí být částka příjmu vyšší než 20 817 Kč. U matky samoživitelky je hranicí příjmu částka 13 176 Kč. Při narození dalšího dítěte se postupuje obdobným způsobem, ale jelikož se již bude jednat o tříčlennou rodinu, dojde i k navýšení hranice životního minima. U rodiny se bude jednat o částku 25 515 Kč a u matky samoživitelky 17 874 Kč.⁴⁷

2.4.4 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je dávkou, která náleží rodiči, jenž po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině. Jedná se o dávku nezávislou na příjmu, která je vyplácena pravidelně každý měsíc až do dovršení 4 let věku dítěte nebo vyčerpání celkové částky 220 tis. Kč. Stát se touto dávkou podílí na nákladech potřebných k

⁴⁶ *Státní sociální podpora*. [online]. Portál MPSV. [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

⁴⁷ *Porodné 2015*. [online]. Portál Peníze.cz. [cit. 14. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/rodicovstvi/294558-porodne-2015-mate-na-nej-narok-prehled-kalkulacka-formulare>.

zajištění výživy a dalších osobních potřeb rodiče, je tak poskytována za účelem zlepšení podmínek rodin, které pečují o malé děti.⁴⁸

„Pro stanovení nároku a výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenské v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte podle zákona o nemocenském pojištění. Jestliže alespoň jednomu z rodičů v rodině lze stanovit k datu narození nejmladšího dítěte 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu, rodič si může volit výši a tím i délku pobírání rodičovského příspěvku. V případě, že denní vyměřovací základ lze stanovit u obou rodičů, vychází se z toho, který je vyšší.“⁴⁹

Při výpočtu se tedy postupuje následujícím způsobem, kdy je stanoven denní vyměřovací základ a z něj se zjišťuje, zda 70% z třicetinásobku tohoto základu dosahuje částky maximálně 7 600 Kč. Za předpokladu, že tomu tak je, může rodičovský příspěvek činit nejvýše právě 7 600 Kč měsíčně. Pokud je při výpočtu částka 7 600 Kč překročena, použije se tato zjištěná částka pro stanovení výše rodičovského příspěvku, avšak maximálně může činit 11 500 Kč měsíčně. Jestliže však nelze ani jednomu z rodičů uvedený denní vyměřovací základ stanovit, náleží jim tento příspěvek v pevných měsíčních částkách 7 600 Kč do konce 9. měsíce dítěte a následně pak ve výši 3 800 Kč do 4 let věku dítěte. U této dávky není sledován příjem rodiče a ten tak může nadále vykonávat výdělečnou činnost, avšak musí být dodržena podmínka celodenní řádné péče. Jinak se pak postupuje v případě, kdy má jeden z rodičů nárok z dávek nemocenského pojištění na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské, poskytované v souvislosti s porodem. Zde rodiči náleží rodičovský příspěvek pouze v případě, je-li vyšší než dávka z nemocenského pojištění, a v tomto případě je pouze dorovnán rozdíl mezi rodičovským příspěvkem a uvedenými dávkami. V případě, že dojde ke změně osob, které jsou posuzovány jako rodiče a dojde tak ke změně výše denního vyměřovacího základu, bude rodičovský příspěvek upraven od následujícího kalendářního měsíce dle nových podmínek. Volbu výše rodičovského příspěvku a jeho případnou změnu může provést pouze rodič, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek, byl mu přiznán, a změna lze provést jedenkrát za tři měsíce.⁵⁰

⁴⁸ TRÖSTER, Petr aj. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, 379 s. ISBN 978-80-7400-322-6.

⁴⁹ *Rodičovský příspěvek*. [online]. Portál MPSV. [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp.

⁵⁰ tamtéž

Co se týče podmínek stanovujících osobní celodenní péči o dítě, tak jsou splněny i v případě, kdy dítě, mladší dvou let, navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení do maximálního počtu 46 hodin v měsíci. Dítě může být taktéž, pro svůj zdravotní stav, umístěno do léčebně rehabilitačního zařízení nebo mateřské školky specializující se na zdravotně postižené děti avšak nejvýše v rozsahu 4 hodin denně. Předškolní zařízení může být postiženým dítětem navštěvováno v rozsahu 6 hodin denně. Pokud je rodič závislý na pomoci jiné osoby ve třetím a čtvrtém stupni, může své dítě umístit do předškolního zařízení po dobu 4 hodin denně. Jestliže rodič zajistí péči o dítě tím, že ji přenechá jiné zletilé osobě v době, kdy je výdělečně činný či studuje, tak mu také náleží dávka rodičovského příspěvku.

Při stanovování podmínek týkajících se osobní celodenní péče o dítě v daném kalendářním měsíci, jsou tyto podmínky brány za splněné, pokud jde o měsíc, ve kterém se dítě narodilo nebo zemřelo. Jedná se i o část měsíce, po který měl rodič z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem. Za předpokladu, že v daném měsíci došlo k převzetí do péče náhradních rodičů, na základě příslušného orgánu, nebo bylo vlastní dítě vráceno, tak je také podmínka splněna. Dávka náleží i za měsíc, ve kterém dítě dovršilo věku 4 let. Pokud se v rodině narodí další dítě, tak nárok na rodičovský příspěvek zaniká a to i v případě, kdy rodičům nově narozeného dítěte náleží za toto dítě ihned po narození rodičovský příspěvek ve stejné výši. Tuto skutečnost je nutno ohlásit do 8 dnů příslušnému orgánu, aby nevznikal přeplatek na dávce. V případě, že byla dávka rodičům vyplacena a přitom nesplnili podmínky pro její výplatu, jsou povinni tuto dávku vrátit příslušnému úřadu. Příslušným úřadem je zde myšlena místně příslušná krajská pobočka Úřadu práce.⁵¹

2.4.5 Pohřebné

Tato dávka je jednorázovým příspěvkem ve výši 5 tis. Kč a přispívá na náklady spojené s vypravením pohřbu. Ačkoliv se jedná o dávku netestovanou, náleží pouze osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti či rodiči nezaopatřeného dítěte. Výjimkou je mrtvě narozené dítě, kde tato dávka osobám výše uvedeným nenáleží. Nejedná se tedy o sociální dávku, která by byla určena k úhradě nákladů pohřbu u lidí s nízkými

⁵¹ *Rodičovský příspěvek.* [online]. Portál MPSV. [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp.

příjmy. Další podmínkou pak je, aby žadatel a zároveň zemřelá osoba měli trvalý pobyt a bydliště na území České republiky (v případě mrtvě narozeného dítěte tato podmínka neplatí).⁵²

⁵² BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.

3 Analýza státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji

Cílem této kapitoly je charakterizovat a analyzovat jednotlivé dávky státní sociální podpory, které byly v minulých letech vyplaceny v Moravskoslezském kraji. Nejprve na problematiku nahlédneme z perspektivy celorepublikové úrovně, aby bylo možné srovnání, a dále se pak zaměříme na Moravskoslezský kraj jako celek.

3.1 Analýza vyplacených dávek v jednotlivých krajích České republiky

Podle nejnovějších údajů ze dne 31. 12. 2014 žije v České republice přes 10 500 tis. obyvatel. Česká republika je rozdělena do 14 krajů a jednotlivé dávky státní sociální podpory jsou přerozdělovány do těchto krajů. Mezi kraje s nejvyšším počtem obyvatel řadíme kraj Středočeský, Hl. m. Prahu, Moravskoslezský a Jihomoravský. Jedná se o kraje, kde žije více jak 1 milion obyvatel.

Tab. 3.1 Počet obyvatel v jednotlivých krajích k 31. 12. 2014

Kraj	Počet obyvatel
Hl. město Praha	1 259 079
Středočeský kraj	1 315 299
Jihočeský kraj	637 300
Plzeňský kraj	575 123
Karlovarský kraj	299 293
Ústecký kraj	823 972
Liberecký kraj	438 851
Královéhradecký kraj	551 590
Pardubický kraj	516 372
Kraj Vysočina	509 895
Jihomoravský kraj	1 172 853
Olomoucký kraj	635 711
Zlínský kraj	585 261
Moravskoslezský kraj	1 217 676
Celkem	10 538 275

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

V následujících tabulkách a grafech jsou uvedeny počty vyplacených dávek státní sociální podpory v České republice za léta 2013 – 2014.

Tab. 3.2 Výdaje na dávky státní sociální podpory v roce 2013 v krajích ČR

Územní jednotka	Celkem	v mil. Kč				
		Dávky státní sociální podpory 2013				
		přídavek na dítě	příspěvek na bydlení	rodičovský příspěvek	porodné	pohřebné
Hl. město Praha	4 229,7	156,7	948,4	3 110,7	12,7	1,2
Středočeský kraj	4 123,2	322,3	434,4	3 348,5	16,4	1,6
Jihočeský kraj	1 968,3	205,0	307,0	1 446,4	9,0	0,9
Plzeňský kraj	1 631,2	141,9	208,7	1 272,8	7,4	0,4
Karlovarský kraj	1 050,9	125,6	288,2	630,3	6,4	0,4
Ústecký kraj	3 273,9	370,4	1 066,8	1 818,2	17,2	1,3
Liberecký kraj	1 564,0	152,1	375,1	1 029,2	6,9	0,7
Královéhradecký kraj	1 735,7	175,7	306,0	1 245,5	7,7	0,8
Pardubický kraj	1 635,3	178,6	262,4	1 187,4	6,2	0,7
Kraj Vysočina	1 524,5	180,1	205,1	1 133,1	5,6	0,6
Jihomoravský kraj	3 957,5	374,1	792,6	2 773,6	16,2	1,0
Olomoucký kraj	2 092,2	240,3	432,2	1 408,4	9,7	1,6
Zlínský kraj	1 738,0	196,5	274,2	1 259,7	6,6	1,0
Moravskoslezský kraj	4 705,9	509,4	1 502,2	2 672,6	19,7	2,0
Celkem ČR	35 230,3	3 328,7	7 403,1	24 336,4	147,7	14,2

Zdroj: ČSÚ, 2014, vlastní zpracování

Z výše uvedených údajů je patrné, že i když je Moravskoslezský kraj, co do počtu obyvatel až na třetím místě ze všech krajů, tak získává ze státního rozpočtu nejvyšší částku na dávky státní sociální podpory. Výše vyplacených dávek za rok 2013 přesahuje částku 5 mld. korun, což je zhruba o 1 mld. více, než obdrží kraj Středočeský nebo Hl. město Praha. Za pozornost stojí i údaj o kraji Ústeckém, který se výší dávek okolo 3,5 mld. korun vymyká ostatním krajům, jelikož je zde při daném počtu obyvatel vynakládáno násobně více prostředků. Jak kraj Moravskoslezský tak i Ústecký vynakládají nepoměrně více, oproti ostatním krajům, především na dávky příspěvku na bydlení. U ostatních dávek již nejsou rozdíly tak markantní, případně dávají smysl s přihlédnutím k počtu obyvatel v daném kraji.

Pro rok 2014 jsou prozatím dostupné pouze údaje za 1. pololetí, avšak i z těch je patrné, že trend zůstává neměnný.

Tab. 3.3 Výdaje na dávky státní sociální podpory vyplacené v Kč v 1. pololetí 2014

Kraj	Dávky státní sociální podpory 1. pololetí 2014									
	přídavek na dítě		příspěvek na bydlení		rodičovský příspěvek		porodné		pohřebné	
	počet	tis. Kč	počet	tis. Kč	počet	tis. Kč	počet	tis. Kč	počet	tis. Kč
Hl. m. Praha	132 907	79 314	135 168	559 125	208 998	1 524 300	486	6 294	113	565
Středočeský	270 394	161 348	82 697	266 854	231 482	1 609 114	610	7 871	150	750
Jihočeský	170 536	102 404	61 605	188 058	102 375	693 380	341	4 468	94	470
Plzeňský	114 728	68 525	39 528	125 565	88 937	609 959	255	3 307	48	240
Karlovarský	101 972	60 765	49 340	166 924	46 622	301 627	228	2 951	50	250
Ústecký	311 837	185 754	178 760	636 573	135 419	860 595	680	8 847	129	640
Liberecký	126 378	75 519	66 800	227 864	72 756	491 659	232	3 023	51	255
Královéhradecký	144 504	86 940	56 410	183 384	87 299	598 144	280	3 605	78	390
Pardubický	144 820	87 527	50 392	153 653	82 474	569 764	255	3 361	79	395
Vysočina	145 643	88 264	41 893	118 775	78 832	544 536	184	2 379	51	255
Jihomoravský	305 261	183 985	135 421	466 903	193 067	1 343 344	608	7 928	157	780
Olomoucký	197 717	119 544	80 462	257 275	99 357	678 443	360	4 713	74	370
Zlínský	158 973	96 703	55 839	158 748	87 183	604 017	229	3 023	95	475
Moravskoslezský	420 826	253 462	288 793	902 472	191 036	1 274 608	758	9 864	191	955

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Pokud srovnáme vývoj v 1. pololetí roku 2014 s rokem předcházejícím, tak lze u většiny dávek sledovat rostoucí tendenci. Jestliže bylo v roce 2013 vyplaceno v Moravskoslezském kraji na dávkách příspěvku na bydlení okolo 1,5 mld. Kč a jen za první polovinu roku 2014 to již byla částka blízká se 1 mld. Kč, tak lze předpokládat, že celková vyplacená částka za celý kalendářní rok 2014 překoná hranici 2 mld. Kč. U přídavku na dítě byla v Praze vyplacena tato dávka malému počtu osob, ač zde žije mnoho obyvatel. Ze všech výše uvedených skutečností vyplývá, že počet obyvatel nemá, u dávek testovaných, vliv na celkovou výši vynaložených prostředků. Jde především o kraj Ústecký a Moravskoslezský, které patří, vzhledem ke své historii, mezi strukturálně postižené regiony. Dochází k útlumu těžkého průmyslu a tím pádem se zhoršuje hospodářská situace v krajích a na ní navázaná nezaměstnanost. Zhoršující se sociální napětí je tak částečně řešeno vyplácením dávek státní sociální podpory a z tohoto důvodu jsou výdaje v těchto regionech mnohem vyšší.

3.2 Charakteristika Moravskoslezského kraje

Ostravský kraj vznikl současně s 13 českými kraji dne 1. ledna 2000 na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Na základě předpisu č. 176/2001 Sb., byl název „Ostravský“ změněn na „Moravskoslezský“. Rozloha kraje činí 5 427 km², což představuje 6,9% z rozlohy celé České republiky a skládá se z 6 dřívějších okresů (Opava, Frýdek – Místek, Nový Jičín, Karviná, Bruntál a Ostrava). Celkem je v kraji 300 obcí, z nich 5 statutárních měst, 35 měst, 3 městysy a metropolí je město Ostrava. Dále je rozdělen do 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Geograficky je kraj situován na východě České republiky, kde sousedí se Slovenskou republikou a Polskou republikou. Sousedními kraji jsou kraj Olomoucký a kraj Zlínský. Moravskoslezský kraj obývá 1 217 676 obyvatel, což představuje podíl 11,7 %.⁵³ Hustota zalidnění (225 obyvatel/km²) vysoce převyšuje celorepublikový průměr (131 obyvatel/km²). Více než 60 % obyvatelstva žije ve městech, která mají více jak 20 000 obyvatel.⁵⁴

Obr. 3.1 Mapa Moravskoslezského kraje

Zdroj: Mapa MSK, 2015. Dostupné z: < <http://www.msregion.cz/images/nk12/map-00.png>>

⁵³ Data platná k 31. 12. 2014, pocházející z Českého statistického úřadu

⁵⁴ *Geografické informace*. [online]. Portál Moravskoslezského kraje [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: http://o-kraji.kr-moravskoslezsky.cz/geograficke_informace.html.

3.3 Demografické údaje Moravskoslezského kraje

Za posledních 25 let se počet obyvatel Moravskoslezského kraje snížil o více než 50 tis. osob a došlo tak ke ztrátě prvenství na pozici nejlidnatějšího kraje České republiky. Tento negativní trend demografického vývoje zapříčiňuje celou řadu problémů a nedaří se jej změnit. V níže uvedené tabulce lze vysledovat vývoj za rok 2014.

Tab. 3.4 Počet obyvatel v Moravskoslezském kraji a jeho okresech za rok 2014

	Stav na počátku období 1. ledna 2014			Stav na konci období 31. prosince 2014		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Kraj celkem	1 221 832	598 271	623 561	1 217 676	596 390	621 286
v tom okresy:						
Bruntál	95 172	46 990	48 182	94 573	46 701	47 872
Frýdek – Místek	212 537	104 641	107 896	212 987	104 919	108 068
Karviná	258 340	126 689	131 651	255 945	125 596	130 349
Nový Jičín	151 899	74 818	77 081	151 724	74 783	76 941
Opava	177 010	86 760	90 250	176 807	86 564	90 243
Ostrava – město	326 874	158 373	168 501	325 640	157 827	167 813

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Jak je patrné z výše uvedených údajů, došlo během 12 měsíců opět k poklesu počtu obyvatel o více než 4 000 osob. Největší pokles byl zaznamenán v okrese Karviná, kde byl stav na konci roku oproti počátku nižší o více než 2 000 osob. Dochází především ke snižování porodnosti, která má na klesající tendenci největší vliv a s rostoucí délkou života se zároveň zvyšuje průměrný věk obyvatel. Vzhledem k tomu, že demografický vývoj je spjat s vývojem na trhu práce, lze také vysledovat migraci obyvatel ve věkové kategorii od 25 let do 39 let.⁵⁵ Dochází tak k tomu, že mladí a schopní obyvatelé se po neúspěšné snaze nalézt odpovídající zaměstnání stěhují za prací do jiných krajů, především do kraje Středočeského či do Prahy, nebo do zahraničí. Tato situace má vliv na podnikatelské prostředí regionu, které

⁵⁵ *Moravskoslezský kraj – region s klesajícím počtem obyvatel.* [online]. Slezská univerzita v Opavě – Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.opf.slu.cz/aak/2012/04/Tuleja_Gajdova.pdf.

tak z velké míry zůstává závislé na upadajícím průmyslu, který zaměstnává velké množství lidí ať už napřímo nebo skrze subdodavatele. Každý výpadek takového zaměstnavatele má enormní vliv na již tak složitou sociální situaci v regionu. Nechť je příkladem Důl Paskov, patřící společnosti OKD, který měl být uzavřen z důvodu nerentability těžby na konci roku 2014 a celkem by tak přišlo o zaměstnání více jak 3 000 lidí přímo z dolů či navázaných externích subdodavatelů. Po dohodě s Evropskou komisí dojde k uvolnění prostředků ze státního rozpočtu, které mají zmírnit sociální dopady ukončení těžby, ve výši 600 mil korun. Tyto prostředky budou vynaloženy v letech 2015 až 2017 a mají být využity na tzv. „sociální těžbu“ tedy financování jednorázového odstupného a odškodnění zaměstnanců, kteří byli při práci v dole vystaveni zdravotním rizikům.⁵⁶ Ač se může tento krok zdát nelogickým, tak z hlediska státního rozpočtu by po ukončení těžby došlo k nárůstu výdajů v oblasti sociálního zabezpečení a je možné, že by byla vynaložena částka mnohem vyšší než oněch dojednaných 600 mil. korun.

3.4 Charakteristika trhu práce v Moravskoslezském kraji

Moravskoslezský kraj patří z hospodářského hlediska ke stěžejním průmyslovým lokalitám v České republice. Tato skutečnost je dána historicky, kdy v regionu působí mnoho firem s dlouhodobou tradicí v tomto sektoru ekonomiky. Ze statistik vyplývá, že z 800 tis. ekonomicky aktivních obyvatel jich je v průmyslu zaměstnáno více než 160 tis. Dochází však k proměně odvětvové struktury, zejména z těžkého průmyslu směrem ke zpracovatelskému. Ze strany veřejného, ale i soukromého sektoru rostou výdaje na výzkumné a vývojové aktivity. Důsledkem je pak rozvoj návazných specializovaných produktů, služeb či technologií s vysokou přidanou hodnotou. Jmenujme například IT4Innovations při VŠB – TUO, kde byl v rámci Národního superpočítačového centra vybudován unikátní superpočítač, který v současnosti patří mezi 100 nejvýkonnějších na světě.⁵⁷

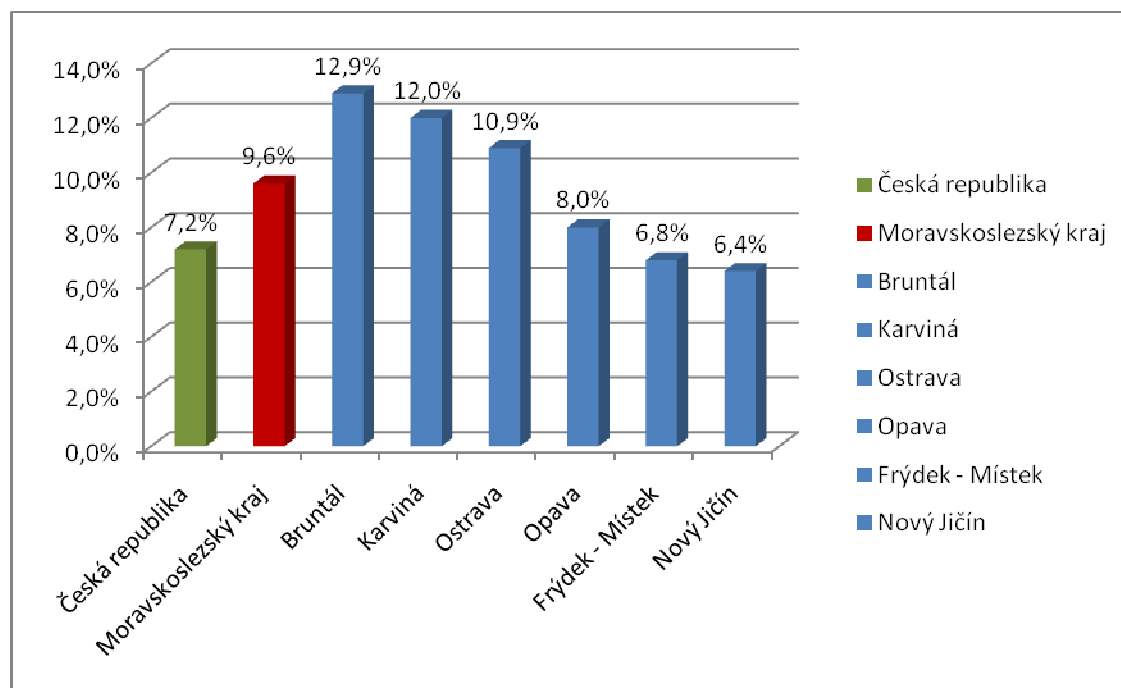
Dle statistik se nezaměstnanost pohybuje na úrovni okolo 10% a počet nezaměstnaných tak přesahuje 80 tis. osob. Což představuje druhý nejhorší výsledek hned po

⁵⁶ *Unie schválila státní pomoc pro OKD.* [online]. Portál iDnes.cz [cit. 26. 3. 2015]. Dostupné z: http://ostrava.idnes.cz/eu-schvalila-600-milionu-uzavreni-dolu-paskov-fmt-/ostrava-zpravy.aspx?c=A150212_121640_ostrava-zpravy_kol.

⁵⁷ *Odhad poptávky a nabídky lidských zdrojů v sektoru průmyslu Moravskoslezského kraje v letech 2013 – 2020.* [online] Portál Observař MSK [cit. 28. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.msobservator.cz/soubor.php?id=108>.

kraji Ústeckém, kde je nezaměstnanost ještě o něco vyšší a republikový průměr je kolem 7%. Podíl nezaměstnaných v jednotlivých okresech lze vyčíst z níže uvedeného grafu.

Graf 3.1 Podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Jak je patrné, nejvyšší podíl nezaměstnaných osob je v okrese Bruntál a naopak v okresech Frýdek – Místek a Nový Jičín je nezaměstnanost nižší, než je celorepublikový průměr. Ke konci března 2015 bylo v registru databází Krajské pobočky Úřadu práce v Ostravě celkem 7 327 volných pracovních míst, z čehož vyplývá, že na jedno pracovní místo připadá v průměru 11 uchazečů o zaměstnání. V okrese Bruntál to však je až 33 uchazečů na jedno pracovní místo.⁵⁸ Z výše uvedených skutečností lze usoudit, že v daném kraji bude situace z hlediska sociálně ekonomického složitá.

⁵⁸ Měsíční statistická zpráva březen 2015. [online] Portál MPSV – Úřad práce ČR Krajská pobočka v Ostravě [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/aktuality/komentarmsk_0315.pdf.

3.5 Úřad práce v Moravskoslezském kraji

Úřad práce je organizačně členěn na generální ředitelství a krajské pobočky, a v Moravskoslezském kraji má krajská pobočka Úřadu práce kontaktní pracoviště ve všech bývalých okresních městech. Úkolem úřadu je zajišťování širokého souboru činností, především, jak již z názvu vyplývá, poskytuje poradenské služby v oblasti volných pracovních míst, vede evidenci uchazečů o zaměstnání a provádí aktivní politiku zaměstnanosti, kdy financuje a zprostředkovává rekvalifikační kurzy. Dále se zabývá oblastí inspekce kvality sociálních služeb a oblastí týkající se problematiky osob se zdravotním postižením. Dle zákona č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a také zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, došlo k převzetí všech nepojistných sociálních dávek včetně podpory v nezaměstnanosti Úřady práce. Spravují tak veškerou agendu týkající se dávek státní sociální podpory včetně výplat. Odvolacím orgánem proti rozhodnutí Úřadu práce České republiky je Ministerstvo práce a sociálních věcí.⁵⁹

3.6 Analýza dávek státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji

V této kapitole se zaměříme na jednotlivé dávky, které byly vyplaceny v okresech Moravskoslezského kraje v letech 2011 až 2013. Samotný počet vyplacených dávek a celkové výdaje na ně se v průběhu času mění v návaznosti na celkovou hospodářskou situaci a změny podmínek nároku jednotlivých dávek. V níže uvedených tabulkách a grafech nalezneme počty vyplacených dávek a jejich hodnotu a budeme tak moci sledovat vývoj v průběhu daného časového období. Nejprve se zaměříme na kraj jako celek a posléze se budeme věnovat jednotlivým okresům Moravskoslezského kraje.

⁵⁹ *Sociální práce*. [online] Portál Moravskoslezského kraje [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/soc_prace.html.

Tab. 3.5 Dávky státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji za léta 2011 – 2013

	2011	2012	2013
Počet vyplacených dávek státní sociální podpory (tis.)	1 736,2	1 700,0	1 722,4
z toho:			
přídavek na dítě	874,3	851,8	828,2
příspěvek na bydlení	362,3	419,5	501,9
rodičovský příspěvek	448,2	424,3	390,4
porodné	2,7	1,5	1,5
pohřebné	0,4	0,5	0,4

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Jak je patrné, největší podíl na počtu vyplacených dávek má dávka přídavek na dítě, po ní následuje dávka příspěvek na bydlení a poté rodičovský příspěvek. Veškeré dávky, vyjma příspěvku na bydlení, mají klesající tendenci, případně stagnují. Dávky porodného a pohřebného mají na celkový počet vyplacených dávek zanedbatelný vliv.

Tab. 3.6 Dávky státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji za léta 2011 – 2013

	2011	2012	2013
Výdaje na dávky státní sociální podpory (tis. Kč)	4 498 330	4 487 379	4 636 630
z toho:			
přídavek na dítě	527 061	511 448	499 227
příspěvek na bydlení	947 404	1 168 199	1 501 813
rodičovský příspěvek	2 867 142	2 778 175	2 614 336
porodné	36 257	19 890	19 663
pohřebné	2 240	2 310	1 985

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Pokud nyní porovnáme výši výdajů na dávky státní sociální podpory s jejich počtem, zjistíme, že ač je dávka přídavek na dítě vyplácena největšímu počtu osob tak v celkových výdajích tato dávka obsadila až třetí pozici. Oproti tomu rodičovský příspěvek, který je co do

počtu vyplacených dávek na třetím místě, tak z výdajové části ukrájuje největší podíl přesahující 2,5 mld. Kč. U příspěvku na bydlení se výdaje každoročně zvyšují tempem přesahujícím 200 mil. Kč. Mezi léty 2011 a 2012 lze vysledovat téměř 50% propad výdajů na dávky porodního, kdy se zřejmě projeví žádosti o dávky podané za děti, které se narodily v roce 2010. Od 1. ledna 2011 totiž došlo ke změnám, a dávku již nebylo možné žádat za každé narozené dítě, ale pouze za první a zároveň došlo k přesunu z kategorie netestovaných do kategorie testovaných dávek.

3.6.1 Okres Bruntál

Tento okres se rozkládá v severozápadní části Moravskoslezského kraje a jeho rozloha 1 536 km² z něj dělá největší okres v rámci kraje a 9. největší v České republice. Co do počtu obyvatel, kterých v tomto okrese žije zhruba 100 tis., se naopak jedná o nejméně početný okres v kraji. Vzhledem ke geografickým podmínkám se jedná o oblast s báňskou a průmyslovou historií, která však v posledních letech upadá. To má za následek nezaměstnanost na úrovni okolo 13%, což z okresu činí nejvíce postiženou oblast z celé České republiky.⁶⁰

Tab. 3.7 Dávky státní sociální podpory vyplacené v okrese Bruntál (hodnota v tis. Kč)

	2011		2012		2013	
jednotlivé dávky	počet	hodnota	počet	hodnota	počet	hodnota
přídavek na dítě	91 048	55 231	92 132	55 741	93 323	56 705
příspěvek na bydlení	29 403	72 851	35 688	92 457	42 525	118 713
rodičovský příspěvek	33 538	212 501	31 829	204 796	29 660	191 219
porodné	224	2 925	147	1 905	163	2 106
pohřebné	49	245	39	195	50	250
celkem	154 262	343 753	159 835	355 094	165 721	368 993

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

⁶⁰ Charakteristika okresu Bruntál. [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_bruntal.

Z výše uvedených údajů je patrné, že v období let 2011 až 2013 došlo k nárůstu jak počtu, tak hodnot vyplacených dávek přídavků na dítě a příspěvků na bydlení. Zatímco u přídavků na dítě byl nárůst v řádech statisíců, tak u příspěvku na bydlení se jednalo o desítky milionů korun. Enormní rozdíl hodnot je také mezi léty 2011 a 2012 u porodného, kde došlo o třetinový pokles výdajů převyšující v celkovém součtu 1 mil. Kč. Pokud zhodnotíme celkové výdaje na dávky státní sociální podpory v okrese Bruntál, tak můžeme sledovat a zároveň předikovat každoroční nárůst o více jak 10 mil. Kč.

3.6.2 Okres Frýdek – Místek

Nejvýchodnější okres České republiky se svojí rozlohou 1 208 km² řadí na druhé místo v Moravskoslezském kraji a s počtem obyvatel převyšující 210 tis. je třetím nejlidnatějším v kraji a sedmým v České republice. Okres měl vždy zemědělsko průmyslový charakter s převládajícím podílem průmyslu a z důvodu útlumu těžkého průmyslu docházelo k nárůstu nezaměstnanosti. Ta se pohybuje na úrovni 7% a odpovídá tak celorepublikovému průměru.⁶¹

Tab. 3.8 Dávky státní sociální podpory vyplacené v okrese Frýdek – Místek

	2011		2012		2013	
jednotlivé dávky	počet	hodnota	počet	hodnota	počet	hodnota
přídavek na dítě	129 535	78 491	124 749	75 475	120 180	73 028
příspěvek na bydlení	33 100	82 166	40 108	103 486	49 005	136 316
rodičovský příspěvek	76 904	498 007	73 465	489 055	68 993	475 168
porodné	363	4 817	208	2 678	186	2 412
pohřebné	66	330	68	340	63	315
celkem	239 968	663 811	238 598	671 034	238 427	687 239

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Pokud porovnáme údaje týkající se celkového počtu a hodnoty vyplacených dávek v okrese Frýdek – Místek s okresem Bruntál, tak zjistíme, že ač je růst hodnoty podobný, na

⁶¹ *Charakteristika okresu Frýdek - Místek.* [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_frydek_mistek.

úrovni 10 mil. Kč, tak z hlediska počtu je v okrese Bruntál každoroční nárůst okolo 5 tisíc kdežto v okrese Frýdek – Místek se počet vyplacených dávek téměř nemění. Zásadní vliv na tuto skutečnost má dávka příspěvku na bydlení, která má jako jediná rostoucí tendenci (mezi léty 2011 až 2012 se jedná zhruba o 20 mil. Kč a v dalším roce je již růst vyšší o více než 30 mil. Kč). Ostatní dávky (vyjma pohřebního) mají setrvalou klesající tendenci, jak v počtu, tak co do hodnot vyplacených v okrese Frýdek – Místek.

3.6.3 Okres Karviná

Okres Karviná zaujímá rozlohu 356 km², což z něj činí čtvrtý nejmenší okres v republice a po okrese Ostrava je druhým nejmenším v kraji. Počet obyvatel v tomto kraji přesahuje 250 tis. osob, což z okresu činí čtvrtý nejpočetnější v rámci celé České republiky. Jedná se o okres s ryze těžkým průmyslem, který měl a dodnes má značný vliv na celkovou zaměstnanost. Na území okresu jsou značná naleziště černého uhlí a na jeho těžbu je navázán průmysl koksárenský, železářský, hutní a chemický. Nezaměstnanost se pohybuje okolo úrovně 12%, což je čtvrtý nejhorší výsledek v rámci republiky, kdy před tímto okresem je pouze okres Bruntál, Most a Ústí nad Labem. Po masivním útlumu těžkého průmyslu došlo k částečnému absorbování pracovních sil v oblasti soukromého podnikání. Oblast se dodnes potýká s historickou ekologickou zátěží, ale postupně dochází k cíleným účinným opatřením v této oblasti.⁶²

Tab. 3.9 Dávky státní sociální podpory vyplacené v okrese Karviná (hodnota v tis. Kč)

jednotlivé dávky	2011		2012		2013	
	počet	hodnota	počet	hodnota	počet	hodnota
přídavek na dítě	207 769	124 786	203 104	121 071	190 737	114 485
příspěvek na bydlení	120 266	298 323	138 031	364 483	163 439	463 237
rodičovský příspěvek	96 134	593 951	92 411	577 724	81 512	525 300
porodné	697	8 249	434	5 649	367	4 771
pohřebné	98	490	107	535	87	435
celkem	424 964	1 025 799	434 087	1 069 462	436 142	1 108 228

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

⁶² *Charakteristika okresu Karviná.* [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_karvina.

Tento okres je na druhém místě co do počtu vyplacených dávek a na místě třetím v celkové hodnotě vyplacených dávek v rámci celé České republiky. Vzhledem k tomu, že jde o čtvrtý nejmenší, ale také čtvrtý nejpočetnější okres v republice, hrozí tak na malé ploše při velkém množství lidí vznik sociálního napětí. Tak jako v předešlých okresech, tak i v Karviné mají počty dávek a jejich hodnota klesající tendenci. V celkovém součtu se však tato skutečnost neprojevuje, jelikož enormním způsobem rostou výdaje na dávky příspěvku na bydlení, kdy lze vysledovat každoroční nárůst v řádech několika desítek milionů korun. Celkově tak náklady na výše uvedené dávky přesahují částku 1 mld. Kč, kdy pouze okresy Brno – město a Ostrava – město vynakládají částku taktéž vyšší než 1 mld. Kč, ale mají více jak 300 tis. obyvatel.

3.6.4 Okres Nový Jičín

Okres Nový Jičín leží v jižní části ostravské průmyslové aglomerace a svojí rozlohou 882 km² se řadí spíše mezi menší okresy České republiky. Počet obyvatel v tomto okrese přesahuje 150 tis. osob, kdy jich přes 20 tis. žije ve městech Nový Jičín a Kopřivnice a v rámci kraje se po okrese Bruntál jedná o druhý nejméně početný okres. Jedná se o oblast průmyslově zemědělskou, kdy je průmyslová výroba soustředěna do městských center a zemědělská půda zabírá více jak 50% z celkové rozlohy okresu Nový Jičín. Nezaměstnanost se v tomto okrese pohybuje mírně pod celorepublikovou úrovní, tj. 6,93 % jelikož velké množství pracovníků je schopna absorbovat právě oblast zemědělství.⁶³

Tab. 3.10 Dávky státní sociální podpory vyplacené v okrese Nový Jičín

	2011		2012		2013	
jednotlivé dávky	počet	hodnota	počet	hodnota	počet	hodnota
přídavek na dítě	99 000	60 031	92 676	56 087	88 921	53 943
příspěvek na bydlení	29 384	71 834	31 372	80 548	36 872	101 726
rodičovský příspěvek	55 611	368 734	52 222	357 150	48 552	338 238
porodné	328	4 323	143	1 859	142	1 833
pohřebné	67	335	57	285	53	265
celkem	184 390	505 257	176 470	495 929	174 540	496 005

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

⁶³ *Charakteristika okresu Nový Jičín.* [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_novy_jicin.

U tohoto okresu lze vysledovat, že pouze dávka příspěvek na bydlení v průběhu let měla stoupající tendenci, všechny ostatní dávky zaznamenaly setrvalý pokles. Největší změnu lze vysledovat mezi léty 2011 a 2012 u porodného, kde nastal pokles o více jak 50 %, kdy tento stav byl způsoben změnou podmínek nároků na tuto dávku. Na rozdíl od předešlého okresu je zde patrné, že ani rostoucí počet a výše vyplacených dávek příspěvku na bydlení nemá vliv na celkové součty. Pokud tedy zhodnotíme celkové výdaje na dávky státní sociální podpory v tomto okrese tak zjistíme, že mají v daném časovém období setrvalou klesající tendenci.

3.6.5 Okres Opava

Okres Opava leží ve středu severní části Moravskoslezského kraje a jeho hranice tvoří na severu státní hranice mezi Českou republikou a Polskem, dále pak vyjma okresu Frýdek – Místek sousedí se všemi ostatními okresy v kraji. Se svojí rozlohou 1 113 km² je v pořadí třetím největším okresem Moravskoslezského kraje. Počet obyvatel přesahující 175 tis. osob řadí okres na čtvrté místo v rámci kraje a na místo desáté v republice. Zajímavostí je, že skoro polovina obcí v tomto okrese má méně jak 1 tis. obyvatel, přičemž v nejlidnatější Opavě, která má statut statutárního města, žije přes 60 tis. obyvatel. Jedná se o oblast převážně zemědělskou a tvoří jádro zemědělské produkce v rámci kraje. Průmysl je v okrese tradičně více diverzifikován, než průmysl v Moravskoslezském kraji a byly tak nastaveny lepší výchozí podmínky k adaptaci na tržní prostředí. Nezaměstnanost však v okrese Opava převyšuje 8 % je hodnota vyšší, než je celorepublikový průměr. Ve struktuře ekonomických subjektů posuzovaných dle odvětví připadá největší podíl na obchod, dále pak na průmysl a služby. Osoby samostatně výdělečně činné a organizace do 24 zaměstnanců tvoří více jak 98 % všech subjektů, z čehož je patrné, že se v daném okrese nenachází mnoho podniků, které by byly velkými zaměstnavateli v rámci okresu.⁶⁴

⁶⁴ *Charakteristika okresu Opava.* [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_opava.

Tab. 3.11 Dávky státní sociální podpory vyplacené v okrese Opava (hodnota v tis. Kč)

jednotlivé dávky	2011		2012		2013	
	počet	hodnota	počet	hodnota	počet	hodnota
přídavek na dítě	111 091	67 062	107 706	65 001	107 928	65 140
příspěvek na bydlení	32 073	87 390	36 946	108 847	45 666	146 851
rodičovský příspěvek	62 576	411 049	58 632	394 516	55 998	381 254
porodné	337	4 440	184	2 397	174	2 288
pohřebné	46	230	65	325	48	240
celkem	206 123	570 171	203 533	571 086	209 814	595 773

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Jak je z výše uvedené tabulky patrné, došlo u dávky přídavek na dítě nejprve k poklesu ale poté k mírnému nárůstu jak počtu, tak celkové hodnoty vyplacené dávky. Tato skutečnost v žádném jiném výše sledovaném okresu nenastala. Vývoj ostatních dávek kopíruje ostatní okresy, kdy kromě příspěvku na bydlení mají ostatní dávky klesající tendenci. Pokud budeme analyzovat celkové výdaje a počet dávek, tak dojdeme ke zjištění, že mezi léty 2011 a 2012 došlo k mírnému poklesu ale hned následující rok je patrný nárůst jak v počtu, tak v hodnotě celkových vyplacených dávek. U dávky porodného se taktéž projevila změna podmínek na výši vyplácených dávek a došlo tak k polovičnímu propadu v roce 2012 oproti roku 2011.

3.6.6 Okres Ostrava – město

Jedná se o významné sídelní, průmyslové a intelektuální centrum v České republice, které je celkovou rozlohou 331,5 km² nejmenším okresem v kraji a třetím nejmenším okresem v republice. Naopak co do počtu obyvatel, který převyšuje 325 tis. osob, se jedná o největší okres v rámci Moravskoslezského kraje a třetí nejpočetnější okres v republice. Zajímavostí je významný rozdíl v počtu žen a mužů, kdy žen je o 10 tis. více než mužů a nikde jinde v republice není tento rozdíl takto markantní. Velký význam má strategické umístění, kdy se města jako Praha, Vídeň, Bratislava nebo Varšava nacházejí ve vzdálenosti okolo 350 km a Ostrava je tak významnou křižovatkou. Okres Ostrava – město je tvořen statutárním městem ve svých správních hranicích 23 městských obvodů a dalšími dvanácti obcemi, z nichž 3 mají

statut města (jedná se o Klimkovice, Šenov a Vratimov). Zemědělská půda tvoří v tomto okrese okolo 50 % z celkové plochy avšak hospodářství a zaměstnanost je silně ovlivněna těžkým průmyslem. Především jde o těžbu černého uhlí a v návaznosti na něj rozvoj železáren. Jedná se o oblast, v níž dlouhodobě probíhal politicky motivovaný proces preference těžkého průmyslu (těžba uhlí, hutnictví železa a těžké strojírenství) a důsledkem tak je deformovaná a monostrukturní ekonomická základna regionu. V oblasti těžebního a hutního průmyslu bylo v minulosti zaměstnáno více jak 70 % pracovníků odvětví v celé České republice. Tato odvětví však procházejí významnými restrukturalizačními změnami, které jsou spojeny především s výrazným snižováním pracovních míst. Nezaměstnanost, pohybující se v současnosti na úrovni 11 %, tak vysoce převyšuje celorepublikový průměr. S postupným poklesem těžkého průmyslu se do popředí dostává role administrativního, obchodního, vzdělávacího a kulturního centra regionu. Ve městě Ostravě jsou zastoupeny všechny stupně předškolního a školního vzdělávání. Terciární vzdělávání poskytuje Ostravská univerzita, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava a soukromá Vysoká škola podnikatelská. Vzhledem k negativnímu vlivu těžkého průmyslu na životní prostředí a lidský organismus, trpí mnoho obyvatel zdravotními obtížemi, které mají vliv na schopnost zapojit se do pracovního procesu a vzniká tak velké procento osob se zdravotním postižením odkázaných na příjem sociálních dávek.⁶⁵

Tab. 3.11 Dávky státní sociální podpory vyplacené v okrese Ostrava (hodnota v tis. Kč)

	2011		2012		2013	
jednotlivé dávky	počet	hodnota	počet	hodnota	počet	hodnota
přídavek na dítě	235 868	141 460	231 470	138 073	227 084	135 926
příspěvek na bydlení	118 057	334 931	137 389	418 351	164 413	534 969
rodičovský příspěvek	123 433	782 900	115 785	754 934	105 692	703 058
porodné	869	11 505	414	5 421	481	6 253
pohřebné	122	610	127	630	96	480
celkem	478 349	1 271 406	485 185	1 317 409	497 766	1 380 686

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

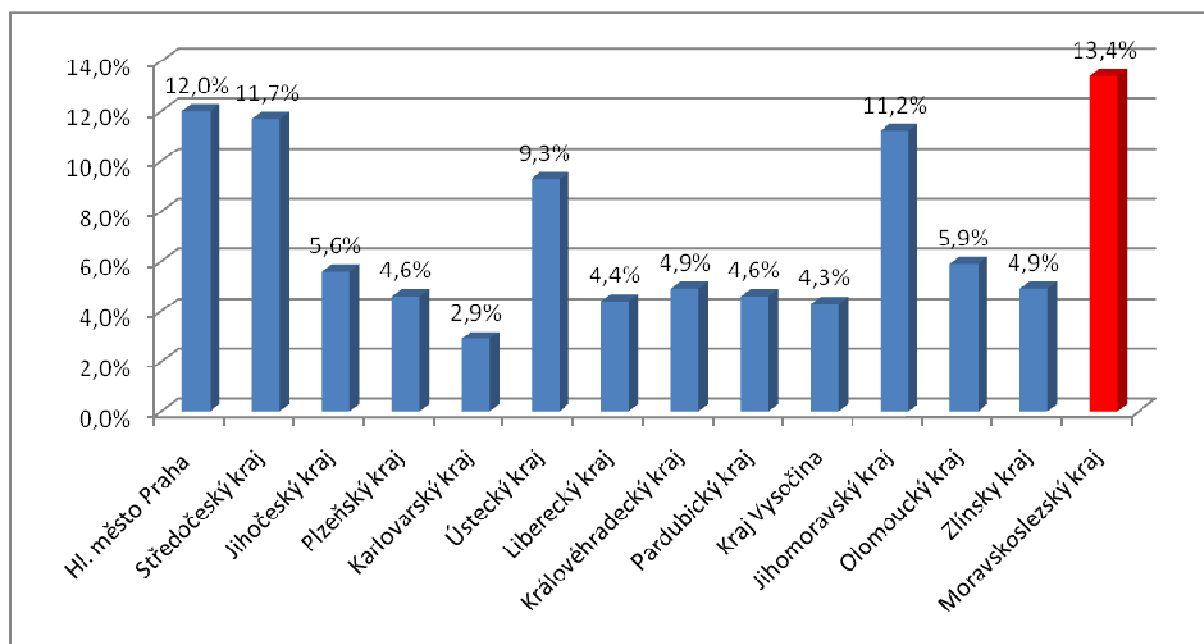
⁶⁵ *Charakteristika okresu Ostrava – město.* [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_ostrava_mesto.

Pokud se zaměříme na jednotlivé dávky v tomto okrese tak zjistíme, že u přídatku na dítě dochází každý rok ke snižování jak počtu vyplacených dávek tak ke snižování celkové výše vyplacených dávek. Příspěvek na bydlení kopíruje trend ostatních okresů a dochází u něj k masivnímu nárůstu. U rodičovského příspěvku lze sledovat klesající tendenci v řádech několika desítek mil. korun každý rok. Porodné zaznamenalo poloviční propad mezi léty 2011 a 2012, kdy bylo ovlivněnou změnou podmínek nároků na tuto dávku, ale rok 2013 zaznamenal opětovný nárůst v řádu jednotek procent. Opačný případ byl u pohřebního, kdy mezi roky 2011 a 2012 došlo k nárůstu, ale hned další rok byl zaznamenán výrazný propad. Závěrem je nutno analyzovat celkové součty vyplacených dávek státní sociální podpory kdy lze vysledovat každoroční nárůst celkového počtu okolo 10 tis. a hodnotově se tak jedná o částku okolo 50 mil. Kč.

4 Zhodnocení a doporučení

V následující kapitole zhodnotíme informace získané analýzou dávek státní sociální podpory v Moravskoslezském kraji. Nejprve budeme pohlížet na kraj jako součást celku, tj. jeho srovnání s ostatními kraji v České republice, a poté se zaměříme na celkový vývoj vyplacených dávek státní sociální podpory v České republice za období let 2010 až 2014. Závěrem se pokusíme k jednotlivým dávkám státní sociální podpory uvést vhodná doporučení tak, aby plnila svůj primární účel a nedocházelo k jejich zneužívání.

Graf 4.1 Podíly krajů na celkových výdajích státní sociální podpory v ČR za rok 2013

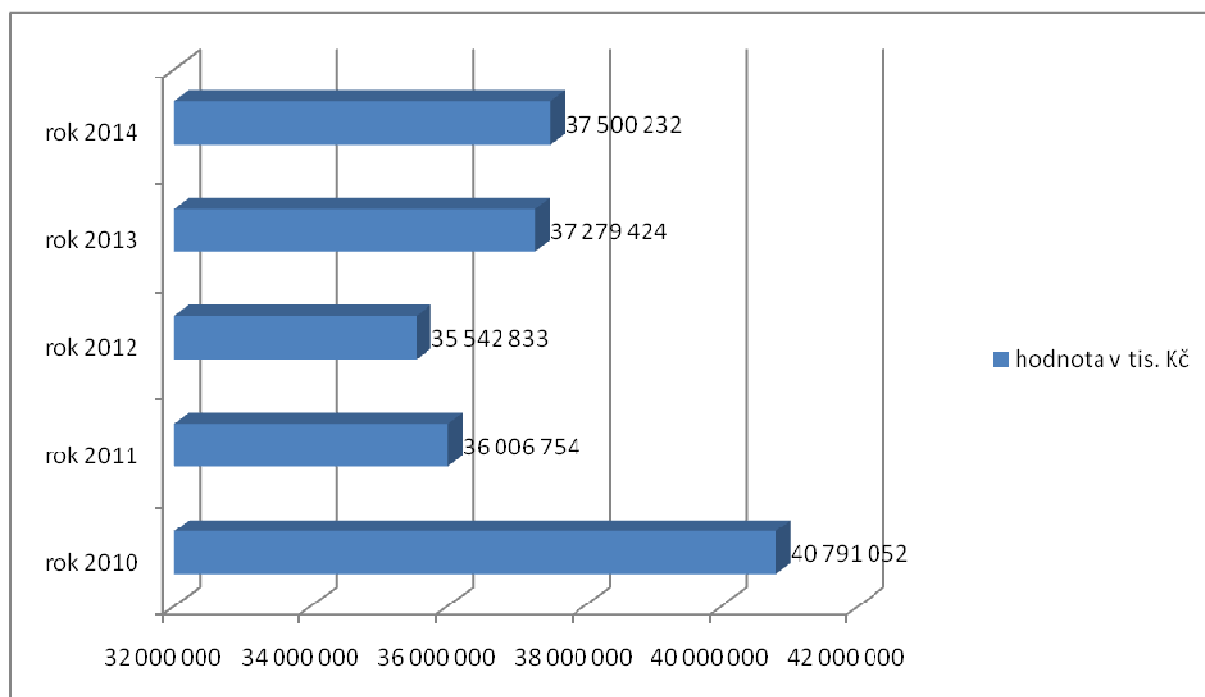

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Jak je z výše uvedeného grafu patrné tak Moravskoslezský kraj se podílí na celkových výdajích na dávky státní sociální podpory z 13,4 %, což je nejvíce ze všech krajů. Celkově tak bylo vynaloženo okolo 5 mld. Kč jen v tomto kraji z celkově vynaložených 35 mld. Kč. Pokud se zaměříme na další kraje, jejichž podíl na celkových vyplacených dávkách dosahuje vyšších hodnot tak je třeba poznamenat, že u kraje Jihomoravského, Středočeského a Hl. města Prahy jde o regiony, kde počet obyvatel přesahuje 1 mil. osob, tudíž je vyšší podíl statisticky odůvodnitelný. Jistou analogii můžeme nalézt mezi krajem Ústeckým

a Moravskoslezským, kdy se jedná o regiony stížené vysokou mírou nezaměstnanosti, která je dána restrukturalizací těžkého průmyslu, jenž byl po celá desetiletí zásadní pro rozvoj těchto oblastí. Speciálně pro tyto strukturálně postižené regiony vznikají programy na vládní úrovni, kdy byl z nařízení vlády č. 952 z 11. prosince 2013 ustanoven vládní zmocněnec pro řešení problémů spojených s revitalizací Moravskoslezského a Ústeckého kraje. S ohledem na neodkladnost situace se zmocněnec, kterým byl jmenován s účinností od 1. ledna 2014 Doc. Ing. Jiří Cienciala, CSc., prioritně zaměřil na oblast zaměstnanosti a koordinuje zajišťování opatření k řešení krizové situace v těchto dvou krajích.⁶⁶

Graf. 4.2 Vyplacené dávky státní sociální podpory v České republice v letech 2010-2014

Zdroj: ČSÚ, 2015, vlastní zpracování

Ve výše uvedeném grafu bylo záměrně zvoleno delší časové období, aby bylo možno popsat vývoj celkových výdajů. Především mezi léty 2010 a 2011 je patrný značný propad ve výši vyplacených dávek, kdy začal být uplatňován tzv. „balíček sociálních škrtů“, který byl

⁶⁶ *Vládní zmocněnec pro Moravskoslezský a Ústecký kraj*. [online] Studio STA – multimediální agentura, o. p. s. [cit. 12. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.studio-sta.cz/products/vladni-zmocnenec-pro-moravskoslezsky-a-ustecky-kraj-otevrel-v-ostrave-svou-kancelar/>.

přijat tehdejší vládou a jeho účelem je snižování zadluženosti státu, a to i prostřednictvím úspor při vyplácení státních sociálních dávek. Došlo především k tomu, že bylo omezeno vyplácení porodného pouze na první dítě a jen pro chudší rodiny (s příjmem do 2,4 násobku životního minima). Došlo také k úpravě dávky sociálního příplatku, u které došlo postupem času k úplnému zrušení a nahrazení dávkou hmotné nouze. Zároveň pak došlo k přesunu dávek pěstounské péče do zákona o sociálně právní ochraně dětí, avšak stále se tyto výdaje připočítávají k celkovým výdajům na dávky státní sociální podpory. V letech 2011 a 2012 je patrné další snižování výdajů, kdy docházelo k dílčím úpravám podmínek vyplácení dávek, ale již v roce 2013 došlo k obratu a opět lze pozorovat postupný nárůst.

Nyní se zaměříme na jednotlivé dávky státní sociální podpory a pokusíme se o jejich zhodnocení. Nejpočetněji vyplácenou dávkou je **přídavek na dítě** a řadí se mezi dávky testované. Je tedy zohledňován příjem rodiny, který nesmí přesáhnout 2,40 násobek životního minima. Ač se jedná o dávku nejčastěji poskytovanou, tak co do výše vynaložených peněžních prostředků je tomu právě naopak. Důvodem je fakt, že výše této dávky se pohybuje v rozmezí 500 Kč až 700 Kč měsíčně, v závislosti na věku dítěte, což je vzhledem k ostatním dávkám částka velice nízká. Zásadní nedostatek spatřuji v určování rozhodného období, které je v rozmezí od 1. října do 30. září v roce předcházejícím roku, ve kterém je o dávku žádáno. Pokud má tedy tato dávka plnit svůj účel a podporovat sociálně slabé rodiny v péči o jejich potomky, tak by měla být zohledňována aktuální situace v rodině. Dochází tak k paradoxním situacím, kdy může dávky pobírat rodina, jejíž ekonomická situace se zlepšila, ale v loňském roce byl její celkový příjem pod hranicí 2,40 násobku životního minima a dávka tak pozbývá svého zásadního smyslu. Naopak pokud se po ztrátě zaměstnání rodičů situace v rodině zhorší a aktuálně by jim tato dávka mohla pomoci, tak na ní nemají vzhledem k příjmům z předcházejícího roku nárok. Jelikož se jedná o dávku určenou pro potřeby dětí, které nemají jinou možnost jak svou situaci zlepšit a jsou tak závislé na svých rodičích, potažmo státu jakožto poskytovateli dávek, tak by zde mělo dojít ke změně určování rozhodného období. Příkladem budiž tří měsíční období u příspěvku na bydlení, kdy se opravdu zkoumá, v rámci možností, co nejaktuálnější ekonomická situace v rodině. Dále by se pak mělo na poskytování této dávky pohlížet v širším kontextu, kdy může docházet ke zneužívání poskytnutých finančních prostředků. Pokud se tedy rodina řadí mezi sociálně slabé po delší časový úsek (například 1 rok) a není zde snaha o zlepšení, tak by mohla být dávka poukazována přímo na konkrétní potřeby dítěte (např. uhrazení školních obědů na daný kalendářní měsíc). Nedocházelo by tak ke zneužívání těchto dávek rodiči a nemusely by existovat iniciativy typu

„Obědy pro děti“ kdy občané přispívají na obědy dětem ze sociálně slabých rodin, protože to tak častokrát může být jejich jediné teplé jídlo za den. Přitom výše příspěvku na dítě by tak akorát stačila na uhrazení těchto nákladů, s pořízením školního oběda, spojených. Mělo by být také prováděno šetření v místě bydliště, jelikož pro splnění nároků postačuje pouze doložení oficiálních příjmů nepřevyšujících výše uvedený koeficient. Záměrně tak může docházet ke zneužívání, kdy se účelově neuvádí partner žijící ve společné domácnosti, nebo má rodina dostatečné příjmy z nelegální činnosti. Za zvážení by stálo i případné zrušení této dávky a její přesun například do dávek hmotné nouze, kde se již přeci jen podrobněji zkoumá sociální situace rodiny, a docházelo by tak pouze k navýšení příspěvku na živobytí. V konečném důsledku by tak došlo k úspoře, jelikož by na dávku měly nárok pouze rodiny skutečně sociálně slabé, a zjednodušila by se tak celková agenda dávek státní sociální podpory.

Příspěvek na bydlení patří spolu s doplatkem na bydlení mezi nejnákladnější položky v systému státní sociální podpory a hmotné nouze. V Moravskoslezském kraji dochází ve všech okresech ke každoročnímu nárůstu jak počtu, tak hodnot vyplacených dávek příspěvků na bydlení a to i v době, kdy výdaje na ostatní dávky klesají. Účelem této dávky je přispět rodinám nebo jednotlivcům na náklady spojené s bydlením. Doplatek na bydlení pařící do referátu hmotné nouze, je doplňkem k příspěvku na bydlení, který slouží k dorovnání rozdílu mezi příspěvkem na bydlení a odůvodněně vynaloženými náklady na bydlení. U těchto dávek dochází k masivnímu zneužívání především v ubytovnách, které jsou pro sociálně slabé občany jedinou nadějí. Jsou však nuceni žít v nevyhovujících podmínkách a platit za ně přemrštěné ceny, které však v konečném důsledku platí stát formou vynaložených dávek. Vzhledem k benevolentnímu nastavení podmínek dochází ke zneužívání i v běžné populaci, kdy například rodiče požadují nájem po svém dítěti a to si pak zažádá o příspěvek na bydlení, který mu bývá schválen. Jediným omezením je tak pouze délka pobírání těchto dávek stanovená na 10 kalendářních let, kdy ale existují výjimky pro určený okruh osob, na které se tato lhůta nevztahuje. Jedním z problémů je skutečnost, že nárok na dávku má i majitel nemovitosti, což je však v rozporu obecným předpokladem hmotné nouze. Při žádosti dávky příspěvek na živobytí dochází k hloubkové kontrole ekonomické situace žadatele a cokoliv, co je považováno za nadstandard, je žadatel povinen prodat, čímž se zlepšuje jeho ekonomická situace a nespadá tak do kategorie osoby v hmotné nouzi. Je proto s podivem, že tak zásadní skutečnost, jako je vlastnictví nemovitosti si zasluhuje zvláštního zřetele a jejímu majiteli je přiznána dávka příspěvku na bydlení či dokonce i doplatku na bydlení. Proto by dle mého názoru mělo být vlastnictví nemovitosti bráno jako potenciální příjem (v tomto případě

značné hodnoty) a majitel by tak neměl mít na tuto dávku automaticky nárok. Otázka bydlení je asi tou nejdůležitější v životě každého občana a stát by proto měl tuto situaci řešit především koncepčně. Nyní dochází pouze k transferu finančních prostředků ze státního rozpočtu do rukou majitelů nemovitostí a systémově se nic nevyřeší. Tuto situaci se nyní snaží vláda vyřešit projednáním zákona o sociálním bydlení, který by měl začít platit od ledna roku 2017. V širším smyslu se bude jednat o komplex nástrojů poskytujících pomoc domácnostem, které si nejsou schopny samy zajistit potřebu bydlení. Půjde o vynaložení veřejných prostředků na pořízení nebo provozování bytů, ve kterých bude regulované nájemné nižší, než tržní. Potřební v tísní by tak měli podle své situace mít možnost získat krizové bydlení, sociální byt či dostupný byt a poskytnout by je měly obce.⁶⁷ V případě, že tento koncept bude přijat a dojde k jeho realizaci, tak to může zásadním způsobem ovlivnit právě dávky příspěvku a doplatku na bydlení. Pokud by bylo zřízeno dostatek těchto sociálních bytů, mohlo by dojít k úplnému zrušení poskytování těchto dávek a stát by tak složitou bytovou situaci sociálně slabých vyřešil méně nákladným způsobem. Přitom by zde byla jistota, že toto bydlení dostanou jen ti skutečně potřební a ti, kteří doposud tyto dávky čerpají účelově, by tak rozhodně neměli potřebu se stěhovat do bytů nižší kategorie, kde by byli pod dohledem státu.

Absolutně nejnákladnější položkou je dávka **rodičovského příspěvku**, a je tomu tak proto, že jde o dávku nezávislou na výši příjmu žadatele, tudíž na ní má nárok každý rodič a zároveň je čerpána částka 220 tis. Kč po dobu několika let. Tyto výdaje jsou v souladu s národní koncepcí rodinné politiky a s tím nelze jinak než souhlasit. Vzhledem k demografickému vývoji a celkovému stárnutí populace se podpora rodin s dětmi jeví jako zásadní, jelikož stále nebyla realizována důchodová reforma, a tento systém tak funguje na průběžném principu. Částečně kontraproduktivní se jeví podmínka, kdy při narození dalšího dítěte již není možno vyčerpat celou částku na dříve narozené dítě. Je otázkou, čeho má toto omezení dosáhnout, zda se stát snaží určovat rozestupy mezi sourozenci nebo jednoduše znevýhodňuje rodiny s více dětmi za účelem vlastní úspory. Pokud je tedy tato dávka poskytována všem bez rozdílu tak by zároveň neměla existovat účelová omezení, která vlastně jdou proti původnímu konceptu podpory rodin. Omezení týkající se umístování dětí do předškolních zařízení jsou v pořádku, jelikož tato dávka má sloužit jako náhrada mzdy tomu rodiči, který o dítě celodenně pečuje, což se s umístěním v předškolním zařízení samozřejmě vylučuje.

⁶⁷ *Sociální bydlení*. [online] Portál MPSV [cit. 15. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/20186>.

V současnosti je **porodné** bráno jako dávka, která přispívá rodině s nízkými příjmy na náklady spojené s narozením dítěte. Tudíž se jedná o dávku testovanou, kdy je zkoumán příjem žadatele a primárně jde o finanční podporu sociálně slabým. Nebylo tomu ale tak vždy, a z dříve plošně vypláceného porodného, které mělo být součástí prarodinné politiky státu, se tak stala čistě sociální dávka. Původně šlo o dávku, která měla jednorázově přispět matce na náklady spojené s narozením dítěte, bez ohledu na její příjem. Ještě do roku 2005 bylo zohledňováno vícečetné těhotenství, kdy za každé dítě matka obdržela několikanásobek částky životního minima. Pro dítě narozené do 31. prosince 2004 se jednalo o částku 8 450 Kč, v případě narození dvojčat 20 280 Kč a u trojčat dokonce 50 700 Kč. Dále pak porodné náleželo za každé narozené dítě, i když šlo o porody v rozestupu několika let. V dubnu roku 2005 došlo k první změně, kdy bylo stanoveno paušální porodné ve výši 13 tis. Kč za každé narozené dítě, a do roku 2010 pak měli na porodné stále nárok všichni rodiče bez ohledu na jejich příjmovou situaci. Od roku 2011 se z této plošné, prarodinné dávky, stává ryzí dávka sociální, a nárok na ní mají pouze ti rodiče, jejichž příjem nepřesahuje 2,40 násobek životního minima a týká se pouze prvního dítěte (při vícečetném porodu se částka zvýšila na 19 500 Kč). V období let 2011 až 2014 tedy byla dávka poskytována jen sociálně slabým rodinám při narození jejich prvního dítěte, v případě vícero dětí, nehledě na počet, byla dávka pouze navýšena. Od 1. ledna 2015 došlo ke zmírnění podmínek a na dávku tak dosáhne větší počet rodin. Stále sice zůstalo omezení týkající se hranice životního minima, kdy se počítá s koeficientem zvýšeným na 2,70, ale porodné je poskytováno i na druhé dítě ve výši 10 tis. Kč). Není však vyřešena otázka vícero dětí, kdy je dávka přiznávána pouze prvním dvěma narozeným dětem a přitom náklady rodiny v tomto případě rostou exponenciálně. Dle mého názoru by se tato dávka mohla stát opět plošnou bez nutnosti ověřování příjmů a měla by být poskytována na všechny živě narozené děti. Demografické stárnutí populace začíná být palčivým problémem již v současnosti a právě poskytováním této dávky by stát mohl, alespoň částečně, podporovat mladé rodiny bez ohledu na jejich příjem, jelikož je to v zájmu všech jeho občanů.

Jako poslední zbývá ke zhodnocení dávka **pohřebného**, které je určeno pro nezaopatřené dítě, kterému zemře rodič nebo naopak pro rodiče, jemuž zemře jeho nezaopatřené dítě. Výše této jednorázové, netestované dávky činí 5 tis. Kč a není tak primárně určena pro sociálně slabé žadatele. Podmínkou je pouze nezaopatřenost dítěte a hlášený trvalý pobyt na území České republiky ke dni úmrtí jak žadatele, tak zemřelé osoby. Za alternativu lze považovat vypravení sociálního pohřbu. Pokud není ve lhůtě 96 hodin od oznámení úmrtí

podle zvláštního právního předpisu sjednán pohřeb žádnou fyzickou či právnickou osobou tak zajistí pohřeb obec, na jejímž území došlo k úmrtí. Žádost o vypravení sociálního pohřbu nejčastěji žádají zdravotnická zařízení a osoby, jimž jejich momentální ekonomická situace nedovoluje pohřeb vypravit. Obec pak následně provede ve spolupráci s pohřební službou úkony nutné k zařízení pohřbu a uloží urnu po dobu jednoho roku. Zařízení sociálního pohřbu není zpoplatněno avšak pouze v případě, že pozůstalí, nebo jiné blízké osoby neprojeví zájem o urnu. Pokud je zahájeno dědické řízení, tak se obec obrací se žádostí o uhrazení nákladů spojených se sociálním pohřbem a zákonný dědic má povinnost tyto náklady uhradit. Pokud se jedná o osobu bez dědiců, žádají obce uhrazení těchto nákladů po státu. Z ekonomických důvodů volí cestu sociálního pohřbu čím dál tím více osob, i když se pak dědictví nezříkají a náklady spojené s vypravením pohřbu uhradí. Cena sociálních pohřbů je totiž regulována ministerstvem financí a pohybuje se okolo částky 6 tis. Kč, zato nejlevnější komerční pohřeb včetně obřadu nelze zajistit za méně než 25 tis. Kč. Jen v roce 2013 byly vypraveny sociální pohřby, jejichž celkové náklady dosáhly téměř 10 mil. Kč a tyto finanční prostředky byly obcemi požadovány po státu. V případě, že bude i nadále takto markantní finanční rozdíl mezi pohřbem sociálním a komerčním, lze očekávat, že bude využíván ve stále větším měřítku.⁶⁸ Pokud bychom tedy měli zhodnotit dávku pohřebního, které se týká pouze nezaopatřených dětí, tak lze konstatovat, že se jedná především o akt solidarity ze strany státu. Tato dávka totiž není dostačující ani v případě vypravení sociálního pohřbu. Vhodnější se tak jeví sloučení této dávky právě se sociálním pohřbem, kde by v případě úmrtí rodiče nezletilého dítěte či úmrtí samotného nezletilého dítěte došlo k odpuštění nákladů spojených s vypravením sociálního pohřbu.

⁶⁸ *Sociální pohřeb.* [online] Portál Aktuálně.cz [cit. 15. 4. 2015]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/socialni-pohreb-je-vyrazne-levnejsi-voli-ho-stale-vice-lidi/r~bd34732864dc11e49b26002590604f2e/>.

5 Závěr

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolil téma „*Státní sociální podpora v České republice se zaměřením na Moravskoslezský kraj*“, kdy cílem bylo definovat aktuální právní úpravu systému státní sociální podpory, který je jedním z pilířů sociálního zabezpečení v České republice. V teoretické části práce došlo k vymezení základních pojmů, zpracování přehledu a rozboru jednotlivých dávek státní sociální podpory. Byly také definovány podmínky, které musí žadatelé splnit, aby mohlo být rozhodnuto o jejich oprávněném nároku na danou dávku. Procesně právní část řízení o dávkách je částečně upravena v zákoně o státní sociální podpoře a tam, kde tomu tak není, se pro tuto část použije správní řád. Dále pak byla práce zaměřena na jednotlivé okresy Moravskoslezského kraje, kde došlo nejprve k charakteristice samotného kraje v rámci České republiky a poté analýze dat týkajících se jednotlivých dávek státní sociální podpory vyplacených v okresech kraje. Bylo zjištěno, že u dávek poskytovaných v souvislosti s nezaopatřenými dětmi, kterými jsou porodné, přídavek na dítě a rodičovský příspěvek, dochází ke každoročnímu poklesu jak počtu, tak hodnot vyplacených dávek. Naopak u příspěvku na bydlení je patrný nárůst ve všech okresech Moravskoslezského kraje. Závěrečná část diplomové práce pak proto měla hodnotící charakter, zaměřený na hodnocení účelnosti jednotlivých dávek. Pokusil jsem se u každé z dávek uvést návrhy řešení, které by případně mohly vést k celkovému zjednodušení a omezení zneužívání.

Český sociální systém patří mezi jeden z nejnákladnějších systémů v Evropě a vzhledem ke struktuře nezaměstnanosti bude čím dál větší množství osob příjmově odkázáno pouze na sociální dávky. Může tak dojít k tomu, že sociální vyloučení, které se dnes vyskytuje pouze v lokálním měřítku, nabyde masivnějších rozměrů. Osoby, které žijí v prostředí sociálního vyloučení, často charakterizuje nízké právní vědomí, finanční negramotnost a nalézají se tak v prostředí s uzavřeným ekonomickým systémem, ze kterého často není úniku. Fenoménem dnešní doby je tzv. „byznys s chudobou“, který stojí státní rozpočet miliardu korun měsíčně a přispívá tak ke vzniku sociálně vyloučených lokalit uvnitř větších aglomerací. Jedná se především o dávky příspěvek a doplatek na bydlení, které sociálně slabí pobírají a hradí jimi často nevyhovující bydlení na ubytovnách. Dochází tak ke zneužívání těchto dávek ze strany majitelů ubytoven, kteří požadují násobně vyšší částky za nájemné, než je v místě obvyklé, protože vědí, že stát tento rozdíl z dávek dorovná. Nejedná se však pouze o zneužívání ze strany sociálně slabších, ale vzhledem k nastavení podmínek

právě u dávek příspěvku na bydlení můžou tyto dávky pobírat i lidé, kteří je nutně nepotřebují. Systém je totiž nastaven tak, že stačí pouze dodržet zákonem stanovené podmínky, podat žádost a dávka je přiznána bez podrobnějšího zkoumání skutečné sociální situace žadatele. Enormní nárůst příspěvků na bydlení v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje je toho jasným důkazem a řešením tohoto problému je realizace projektu sociálního bydlení, který je plánován na rok 2017. U ostatních dávek lze ve sledovaném období pozorovat klesající tendenci, jelikož se jedná převážně o dávky týkající se nezaopatřených dětí. Vlivem klesající porodnosti tak sice dochází k úspoře v systému těchto sociálních dávek, ale stát by se naopak měl snažit podporovat rodinnou politiku, aby došlo alespoň částečně ke zmírnění negativních dopadů spojených se stárnutím populace. Mimo jiné je v souvislosti se sociálními dávkami nutno začít řešit důchodovou reformu, jelikož současně nastavený průběžný systém není z dlouhodobého hlediska udržitelný a nedostatečný příjem z důchodového systému by musel být příjemcům doplňován právě ze systému státní sociální podpory.

Seznam použité literatury

Monografie

1. BŘESKÁ, Naděžda aj. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2012*. 14. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 224 s. ISBN 978-80-7263-739-3.
2. GREGOROVÁ, Zdeňka a Milan GALVAS. *Sociální zabezpečení*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita Doplněk, 2005, 280 s. ISBN 80-210-3686-9.
3. HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAATYOVÁ. *Veřejné finance*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2007, 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0.
4. KREBS, Vojtěch aj. *Sociální politika*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
5. TOMEŠ, Igor aj. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha, 2014, 319 s. ISBN 978-80-7201-938-0.
6. TRÖSTER, Petr aj. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 379 s. ISBN 978-80-7400-322-6.
7. VESELÝ, Jiří aj. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde Praha, 2013, 311 s. ISBN 978-80-7201-915-1.

Právní předpisy

8. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
9. zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
10. zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
11. zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků
12. zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
13. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
14. zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
15. zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
16. zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
17. zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

18. *Systém sociálního zabezpečení v ČR* [online]. NICM – Národní informační portál pro mládež, 2014 [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/system-socialniho-zabezpeceni-v-cr>
19. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu* [online]. Parlamentní institut – portál psp.cz, 2014 [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=100870
20. *Výdaje na sociální dávky v roce 2012*. [online]. Portál MPSV. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/15483>
21. GRZEGORZOVÁ, Hana. *Sociální zabezpečení a důchodová politika*. [online]. Portál prezentací slideplayer.cz. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://slideplayer.cz/slide/2744805/>
22. *Zásada subsidiarity dle správního řádu*. [online]. Portál Elektronické knihovny jako součást vzdělávání účetních a ekonomů územních samosprávných celků a příspěvkových organizací. [cit. 2. 3. 2015]. Dostupné z: http://knihovna.oseminare.cz/index.php/Z%C3%A1sada_subsidarity_dle_spr%C3%A1vn%C3%ADho_%C5%99%C3%A1du
23. *Životní a existenční minimum 2015*. [online]. Portál MPSV. [cit. 4. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min
24. *Příspěvek na bydlení*. [online]. Portál MPSV. [cit. 10. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni
25. *Porodné 2015*. [online]. Portál Peníze.cz. [cit. 14. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/rodicovstvi/294558-porodne-2015-mate-na-nej-narok-prehled-kalkulacka-formulare>
26. *Státní sociální podpora*. [online]. Portál MPSV. [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>
27. *Rodičovský příspěvek*. [online]. Portál MPSV. [cit. 23. 3. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp

28. *Geografické informace*. [online]. Portál Moravskoslezského kraje. [cit. 26. 3. 2015].
Dostupné z: http://o-kraji.kr-moravskoslezsky.cz/geograficke_informace.html
29. *Moravskoslezský kraj – region s klesajícím počtem obyvatel*. [online]. Slezská univerzita v Opavě – Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné [cit. 26. 3. 2015].
Dostupné z: http://www.opf.slu.cz/aak/2012/04/Tuleja_Gajdova.pdf
30. *Unie schválila státní pomoc pro OKD*. [online]. Portál iDnes.cz [cit. 26. 3. 2015].
Dostupné z: http://ostrava.idnes.cz/eu-schvalila-600-milionu-uzavreni-dolu-paskov-fmt-/ostrava-zpravy.aspx?c=A150212_1_21640_ostrava-zpravy_kol
31. *Odhad poptávky a nabídky lidských zdrojů v sektoru průmyslu Moravskoslezského kraje v letech 2013 – 2020*. [online]. Portál Observař MSK [cit. 28. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.msobservator.cz/soubor.php?id=108>
32. *Měsíční statistická zpráva březen 2015*. [online]. Portál MPSV – Úřad práce ČR Krajská pobočka v Ostravě [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/aktuality/komentarmsk_0315.pdf
33. *Sociální práce*. [online]. Portál Moravskoslezského kraje [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/soc_prace.html
34. *Charakteristika okresu Bruntál*. [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_bruntal
35. *Charakteristika okresu Frýdek - Místek*. [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_frydek_mistek
36. *Charakteristika okresu Karviná*. [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_karvina
37. *Charakteristika okresu Nový Jičín*. [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_novy_jicin
38. *Charakteristika okresu Opava*. [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_opava
39. *Charakteristika okresu Ostrava – město*. [online] Český statistický úřad [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_ostrava_mesto

40. *Vládní zmocněnec pro Moravskoslezský a Ústecký kraj*. [online] Studio STA – multimediální agentura, o. p. s. [cit. 12. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.studio-sta.cz/products/vladni-zmocnenec-pro-moravskoslezsky-a-ustecky-kraj-otevrel-v-ostrave-svou-kancelar/>
41. *Sociální bydlení*. [online] Portál MPSV [cit. 15. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/20186>
42. *Sociální pohřeb*. [online] Portál Aktuálně.cz [cit. 15. 4. 2015]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/socialni-pohreb-je-vyrazne-levnejsi-voli-ho-stale-vice-lidi/r~bd34732864dc11e49b26002590604f2e/>

Seznam zkratek

§	paragraf
%	procento
Atd.	a tak dále
Cit.	citace
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
EU	Evropská unie
KČ	Korun českých
MSK	Moravskoslezský kraj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Mil.	milion
Mld.	miliard
Např.	například
Obr.	obrázek
Odst.	odstavec
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
Sb.	sbírka
Tab.	tabulka
Tis.	tisíc
Tj.	to jest

Tzv. takzvaný

ÚP Úřad práce

VŠB – TUO Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. dubna 2015

.....

Bc. Michal Pala